

ÅRSRAPPORT 2021

KRISTIANSAND KOMMUNALE PENSJONSKASSE

KRISTIANSAND KOMMUNALE PENSJONSKASSE

Tordenskjolds gate 9
4612 Kristiansand
E-post: pensjonskasse@kkpensjon.no

Alle foto: Mehrzad Ghobadi

KRISTIANSAND KOMMUNALE PENSJONSKASSE

ÅRSRAPPORT 2021

INNHold

Hovedtall for Kristiansand kommunale pensjonskasse	7
Årsberetning 2021.....	8
Resultatregnskap	17
Balanse.....	18
Egenkapitalendringer - oppstilling.....	20
Kontantstrømanalyse	20
Noteopplysninger	21
Forsikringsteknisk oppgjør og aktuarerklæring.....	31
Revisjonsberetning	33

HOVEDTALL FOR KRISTIANSAND KOMMUNALE PENSJONSKASSE

Nøkkeltall i 1000 kr	2021	2020	2019	2018	2017
Forholdstall:					
Bokført avkastning	4,3 %	1,8 %	2,6 %	4,1 %	4,9 %
Verdijustert avkastning	8,0 %	6,3 %	8,7 %	-0,4 %	7,9 %
Forsikringsrelaterte adm.kostnader av gj.sn.kollektivportefølje	0,17 %	0,20 %	0,20 %	0,19 %	0,19 %
Regnskapstall (tall i tusen):					
Premieinntekter (ekskl.refusj.)	686 795	396 973	418 873	376 563	322 140
Pensjoner (netto)	226 496	205 622	168 812	158 176	145 697
Eiendeler i selskapsporteføljen	717 437	641 417	563 855	493 567	475 230
Eiendeler i kollektivporteføljen	9 124 023	8 208 847	6 570 123	5 858 095	5 691 100
Forvaltningskapital	9 841 460	8 850 264	7 133 978	6 351 662	6 166 330
Innskutt og opptjent egenkapital	690 955	614 220	551 742	489 130	469 590
Premiereserve	6 474 483	5 896 758	5 192 423	4 848 533	4 534 049
Tilleggsavsetninger	509 081	428 602	290 076	285 076	258 653
Kursreguleringsfond	1 431 894	1 084 303	729 097	360 405	596 693
Premiefond	708 565	799 184	334 394	345 426	286 663
Soliditet:					
Solvensmargindekning	285 %	276 %	282 %	284 %	280 %
Stresstest I (bufferkapitalutnyttelse)				74 %	81 %
Solvenskapitaldekning (m/overg.regel)	157 %	163 %	162 %	165 %	
Solvenskapitaldekning (u/overg.regel)	157 %	163 %	162 %	165 %	
Medlemmer (antall):					
Aktive	8 553	8 390	6 767	6 675	6 512
Oppsatte med rett	4 636	3 189	2 806	2 646	2 516
Oppsatte uten rett	13 357	13 619	12 121	11 374	10 682
Sum aktive og oppsatte	26 546	25 198	21 694	20 695	19 710
Pensjonister (antall):					
Sum pensjonister	5 353	5 069	4 134	3 893	3 657
herav alderspensjon	3 061	2 866	2 335	2 170	2 022
herav AFP og tidligpensjon	375	369	274	268	250
herav uførepensjon	1 486	1 418	1 161	1 111	1 049
herav ektefellepensjon	402	387	335	316	307
herav barnepensjon	29	29	29	28	29
Sum forsikrede	31 899	30 267	25 828	24 588	23 367

ÅRSBERETNING 2021

PENSJONSKASSENS FORMÅL OG RETTSSTILLING

Kristiansand kommunale pensjonskasse ble opprettet 1. juni 1926 av Kristiansand bystyre.

Pensjonskassens formål er å yte pensjoner til medlemmene og andre pensjonsberettigede i henhold til pensjonskassens vedtekter.

Pensjonskassens målsetting er å tilby Kristiansand kommune og øvrige medlemsforetak i pensjonskassen en økonomisk konkurransedyktig pensjonsordning med en opplevelse av god service både for arbeidsgiver, medlemmer og pensjonister.

Pensjonskassen er en selvstendig juridisk enhet med eget styre og egen regnskapsførsel. Pensjonskassens midler holdes atskilt fra kommunens midler og hefter ikke for kommunens forpliktelser. Pensjonskassens formue og inntekter skal ikke for noen del tilfalle kommunen eller dens kreditorer.

PENSJONSKASSENS STYRE OG ADMINISTRASJON

Det ble i 2020 avholdt 8 styremøter og behandlet 58 saker.

Pensjonskassens styre bestod gjennom regnskapsåret 2021 av flg.;

Oppnevnt av bystyret	Varamedlemmer
Knut Dannevig (Uavh.) leder	1) Gunnar Steen (H)
Åshild Schmidt (Uavh.) nestleder	2) Ellen K. Nyhus (Uavh.)
Ebbe Boel Pedersen (KrF)	3) C. Petter Benestad (V)
Aase G. Paulsen (AP)	4) Helene H. Knudsen (H)
Utpekt av arbeidstaker organisasjoner	Varamedlemmer
Are Herdlevær (Fagf.)	1) Ragnhild T. Arnesen (Fagf.)
Åse Birkrem (Delta)	2) Kenneth Langøen (Delta)

For de kommende to år (med virkning fra styremøtet 9. desember 2021), har styret fått følgende sammensetning;

Oppnevnt av bystyret	Varamedlemmer
Åshild Schmidt (Uavh.) leder	1) Gunnar Steen (H)
Roy Mersland (Uavh.)	2) Ellen K. Nyhus (Uavh.)
Ebbe Boel Pedersen (KrF)	3) C. Petter Benestad (V)
Aase G. Paulsen (AP)	4) Stina Torjesen (AP)
Utpekt av arbeidstaker organisasjoner	Varamedlemmer
Are Herdlevær (Fagf.)	1) Ragnhild T. Arnesen (Fagf.)
Åse Birkrem (Delta)	2) Kenneth Langøen (Delta)

Det er ved utgangen av 2021 åtte ansatte i pensjonskassen, (syv i 100% fast stilling og en i 100% vikariat). Sykefraværet gjennom 2021 var på 3,2%, mot 2,9% i 2020. Det har ikke inntruffet noen yrkesskade i løpet av det siste året. Styret anser at arbeidsmiljøet i pensjonskassen er godt. Pensjonskassen har pr. årets utgang valgt å ikke inngå noe

ansvarsforsikring for styrets medlemmer eller daglig leder.

Pensjonskassens ansvarshavende aktuar og forsikringstekniske rådgiver er Linda E. Johansen i KLP Forsikringsservice A/S.

Pensjonskassen har avtale med selskapet Gabler A/S om leie av pensjonsberegningssystem.

Revisjonsselskapet Deloitte A/S er pensjonskassens revisor. Pensjonskassen står under tilsyn av Finanstilsynet, mens Trygderetten er ankeorgan for vedtak i tilknytning til pensjonsområdet. Sparebanken Sør har forvaltet pensjonskassens medlemslån etter særskilt avtale, og sørget for alle formalia ved låneopptak, utbetaling av lån og innkreving av renter og avdrag.

Pensjonskassen er medlem av interesseorganet Pensjonskasseforeningen som organiserer private og kommunale, selvstendige pensjonskasser. Pensjonskasseforeningen arbeider aktivt med oppgaver av felles interesse for kassene, og tilbyr kurs, samlinger og veiledning overfor sine medlemmer. Pensjonskassen kan også gjennom sitt medlemskap i foreningen formidle lånemulighet for egne medlemmer hos Storebrand.

Pensjonskassen er medlem i arbeidsgiverorganisasjonen Samfunnsbedriftene.

MEDLEMSFORETAK

Pensjonskassen er pliktig pensjonsordning for ansatte i Kristiansand kommune som fyller Hovedtariffavtalens krav for medlemskap i offentlige pensjonsinnretninger. Innmelding i en offentlig pensjonsordning skjer fra første arbeidstime.

I tillegg til de kommuneansatte kan andre virksomheter med minst 50% eierskap fra Kristiansand kommune eller virksomheter med nær tilknytning til kommunen, ha sin pensjonsordning i pensjonskassen.

I tillegg til Kristiansand kommune hadde følgende kommunale-/interkommunale virksomheter aktiv pensjonsordning i pensjonskassen ved utgangen av 2021;

Agder Kommunerevisjon IKS
Avfall Sør AS
Barnefilmfestivalen AS
Kino Sør AS
Kristiansand Brann og Redning IKS
Kristiansand Havn IKS
Kristiansand Kirkelige fellesråd
Kristiansand kommunale pensjonskasse
Kristiansand kommunes energiverkstiftelse - Cultiva
Region Kristiansand

FORSIKRINGSVIRKSOMHETEN

Pensjonsytelsene

Pensjonsordningen i offentlig sektor er tariffestet og fremgår av særavtalen SGS 2020 Pensjonsordninger. Ved full opptjeningstid på 30 år vil utbetalingene av alderspensjon utgjøre garantert (for årskullene født før 1959) 66 prosent av sluttlønn opptil 12 G inkludert folketrygdens ytelser.

Parallelt med gjennomføring av ny pensjonsreform for ytelser fra Folketrygden fra 2011, ble det også innført andre endringer i tjenstepensjonsordningene, bl.a. ved levealdersjustering og nye prinsipper for den årlige reguleringen av pensjoner under utbetaling.

Det ble i 2018 oppnådd enighet i forhandlingene rundt fremtidens tjenstepensjon i offentlig sektor. Særtrekkene i den nye offentlige tjenstepensjonen som ble iverksatt fra 01.01.2020, kan kort beskrives med flg.:

- * Tjenstepensjonen er en såkalt påslagsmodell. En viss prosent av inntekten spares i en pensjonsbeholdning som vokser fra år til år. Alle år medregnes, mens den gamle ytelsesordningen var basert på maks 30 opptjeningsår.
- * Ny tjenstepensjon vil først gjelde fullt ut for yngre arbeidstakere som fortsatt skal jobbe i ganske mange år. For de første årskullene etter 1962 får man overgangsordninger fordi disse arbeidstakerne får opptjening både i det gamle og nye systemet.
- * Tjenstepensjonen vil fortsatt gi en livsvarig ytelse, og ikke en ekstra pensjon over 10 år, slik man kjenner fra innskuddsordninger i privat sektor. Men også påslagsmodellen er gjenstand for den allmenne levealdersjusteringen, som alle norske arbeidstakere blir utsatt for: Lengre forventet levetid pr. årskull resulterer i lavere årlig pensjonsutbetaling, fordi beholdningen må spres over flere år.

Pensjonskassens ytelser er i tillegg til alderspensjon, uføre- og etterlattepensjon i form av enke-, enkemannspensjon og barnepensjon. Etterlattepensjonene ble gjort om til nettoytelser for tilfeller inntrådte etter 2001. Uførepensjon var t.o.m. 2014 en bruttoordning med 66 prosent nivå. Fra 01.01.2015 er også denne ytelsen utformet som en nettoordning. Dette innebærer 25 prosent av G (likevel ikke mer enn 6% av sluttlønn), samt 3 prosent av sluttlønn opp til 6 G og 69 prosent av sluttlønn mellom 6 og 12 G, uavhengig av faktiske ytelser fra folketrygden.

Pensjonskassen har ikke finansieringsansvar for Avtalefestet Pensjon (AFP). Dette er ytelser som pensjonskassen administrerer på vegne av arbeidsgiver, og får omkostningene som utledes av dette dekket fra disse.

Pensjonskassen inngår som part i den såkalte Overføringsavtalen med Statens Pensjonskasse. Avtalen sikrer overføring av pensjonsrettigheter mellom offentlige tjenstepensjonsordninger. Kristiansand kommune og de øvrige medlemsforetak i pensjonskassen er tilknyttet Overføringsavtalen gjennom en egen tilslutningserklæring til denne. Overføringsavtalen innebærer også en automatisk tilknytning til en sikringsordning som skal sikre pensjonsrettigheter i det tilfelle at arbeidsgivere slås konkurs eller opphører av annen grunn. Finansieringen av denne sikringsordningen, samt administrasjonen av overføringsavtalen skjer gjennom innbetaling av en egen avgift.

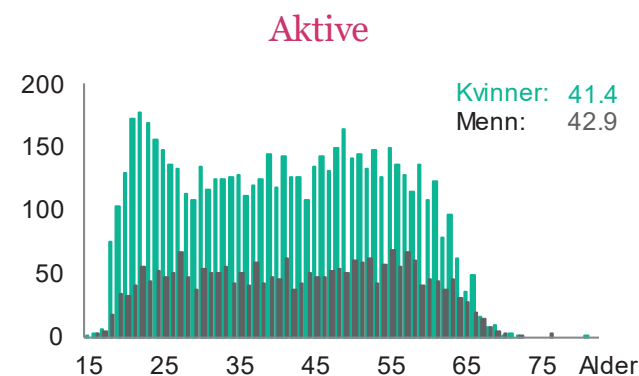
Premier

Den ordinære pensjonspremien for 2020 var på 11,54%, hvorav 2,0% utgjorde arbeidstakers andel. Pensjonspremien er beregnet med en diskonteringsrente som ved utgangen av 2021 er på gjennomsnittlig 2,28 prosent p.a.

Ordinær pensjonspremie for 2021 utgjorde kr.374,1 mill. Dette inkluderer avstemt og avregnet premie for de såkalte ikke-forsikringsbare ytelsene som bl.a. omfatter bruttopensjoner/særalderspensjoner. I tillegg utgjør årets reguleringspremie kr.301,0 mill. Reguleringspremien skal dekke årets lønns- og G-vekst. Det er også innbetalt kr.11,7 mill. til rentegarantipremie.

Medlemstall

Pensjonskassen har ved utgangen av 2021 8.553 premiebetalende medlemmer, en økning med 1,9 prosent sammenliknet med foregående år. Det er 4.636 tidligere ansatte med opptjeningstid på henholdsvis over 3 år i ordningen som gjaldt frem til 01.01.2020 og/eller over 1 år i den nye påslagsordningen. Antallet av tidligere ansatte med mindre enn hhv. 3 og 1 års opptjening er på 13.357 personer.

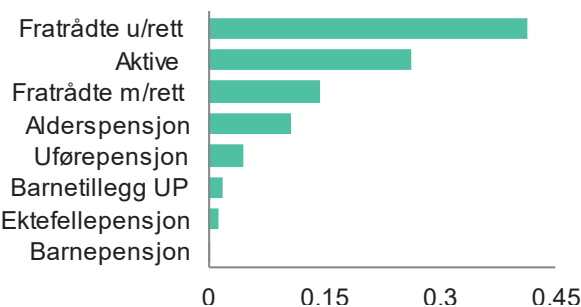
Figur: Aldersfordelingen på aktive medlemmer i KKP.

Pensjonister og utbetalte pensjoner

Det er i 2021 utbetalt samlet kr.244,4 mill. i pensjoner til pensjonskassens alders-, uføre- og etterlattepensjonister. Pensjonskassen har mottatt kr.17,9 mill. i netto refusjoner fra andre pensjonsordninger slik at netto utbetalte pensjoner var kr.226,5 mill., mot kr.205,6 mill. i 2020.

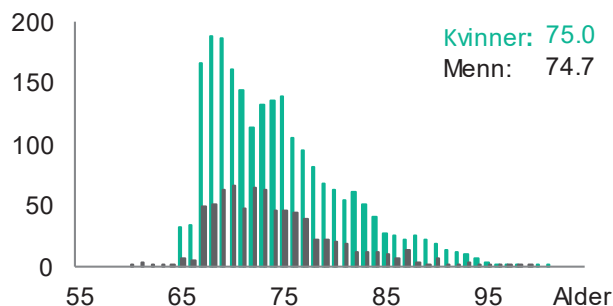
Pensjonskassen har ved utgangen av 2021 3.061 alderspensjonister (2.866 i 2020), mens ytterligere 375 mottar AFP/tidligpensjon (369), 1.486 uførepensjonister (1.418), og til sammen 402 etterlattepensjonister (387). I sistnevnte inngår 29 personer som mottar barnepensjon (29).

Medlemstype

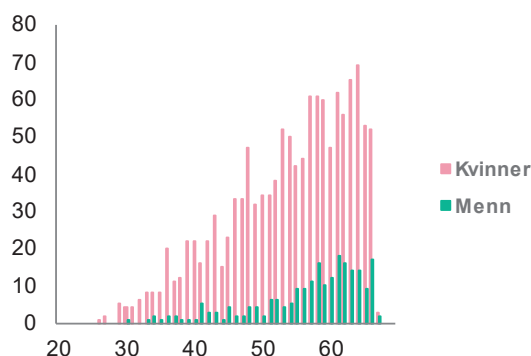
Figur: Medlemstype mot totalt antall medlemmer i KKP.

Alderspensionister

Figur: Aldersfordelingen på alderspensionister i KKP.

Aldersfordeling for uføre

Figur: Aldersfordelingen på uførepensionister i KKP.

FINANSVIRKSOMHETEN

Organisering

Pensjonskassen har innrettet kapitalforvaltningen etter Forsikringsvirksomhetslovens regelverk for dette. Bestemmelser innebærer bl.a. at pensjonskassens forvaltningskapital skal deles i en kollektiv- og en selskapsportefølje. Kollektivporteføljen består av eiendeler som motsvarer de forsikringsmessige avsetninger til dekning av kontraktsfastsatte forpliktelser. Selskapsporteføljen består av eiendeler som motsvarer pensjonskassens ansvarlige kapital og eventuell annen gjeld utover forsikringsforpliktelsene. Pensjonskassen har valgt å forvalte kollektiv- og selskapsporteføljen samlet, og har etablert et system hvor porteføljene splittes i samsvar med de bakenforliggende forpliktelser på tidspunkter for gitte regnskapsavslutninger gjennom året. Tilsvarende deles avkastningen pr. portefølje i samsvar med gjennomsnittlig respektive porteføljeandel gjennom året. Denne inndelingen fremgår av det som i oppstillingsplanen er kalt h.h.v. teknisk og ikke-teknisk regnskap.

Styret har vedtatt et eget strategidokument for kapitalforvaltningen i pensjonskassen. Styret reviderer dette strategidokumentet minimum en gang i året. Styret oppdaterer da den såkalte idealporteføljen, med basis i pensjonskassens risikobærende evne.

Pensjonskassen er opptatt av å spre investeringene som foretas i kapitalmarkedene. Dette gjelder særlig i forhold til de ulike aktivaklassene man velger å investere i, mens tilsvarende også ligger til grunn for valg av leverandører av de ulike plasseringsløsningene. Pensjonskassen har avtale med selskapet Formuesforvaltning A/S om finansielle rådgivningstjenester innenfor kapitalforvaltningen. Avtalen innebærer løpende tilgang til vurderinger rundt kapitalmarkedene, samt bidrag fra representanter derfra på styremøter o.a. når administrasjon og styret finner dette formålstjenlig.

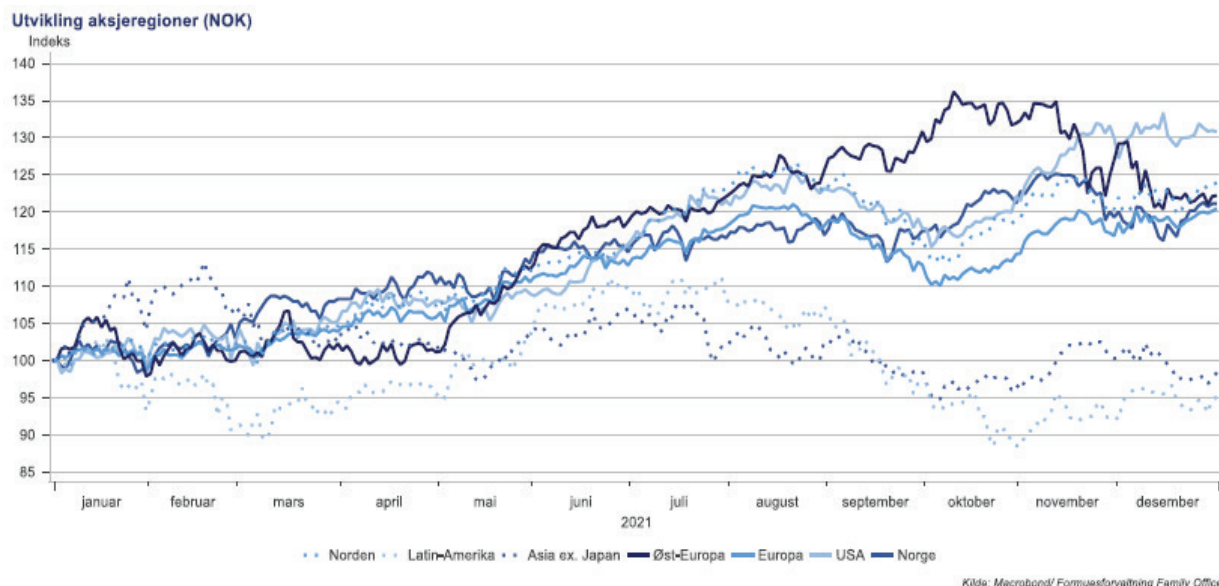
Videre har pensjonskassen inngått avtale med selskapet Mercer A/S om overvåking av resultatrapportering, utførelse av risikoanalyser, ESG rapportering, forvalteranalyse og strategigjennomgang. Overvåkingsrapport og risikoanalyser oversendes pensjonskassen en gang i kvartalet, og behandles av styret. Det er signert avtale med Mercer om rolle som risikofunksjon fra det tidspunktet IORP II (nytt pensjonskassedirektiv) iverksettes.

FINANSMARKEDET I 2021

Den positive markedsutviklingen i slutten av 2020 fortsatte inn i 2021. Optimismen i finansmarkedene første halvår var sterkt drevet av positive nyheter knyttet til vaksinesituasjonen og den globale gjenåpningen. Den generelle økonomiske tilstanden vært relativt sterk gjennom hele 2021, med positiv utvikling i økonomiske nøkkeltall og indikatorer. Blant annet har BNP-veksten i utviklede markeder vært på ca. 5%. Arbeidsledigheten har falt fra 6,7% til 4,2% i USA (den laveste siden februar 2020), fra 8,1% til 7,3% i Eurosonen og fra 3,6% til 2,2% helt ledig i Norge.

I tredje kvartal stanset den positive markedsutviklingen delvis opp, og i september fikk vi den første negative avkastningsmåned for globale aksjer i 2021. Nedgangen var knyttet til frykt for at inflasjonspress, økte renter og lønninger kan ramme den fremtidige inntjeningsveksten for bedriftene. Markedene hentet seg inn igjen gjennom oktober og november, og avsluttet med en volatil desember. Usikkerheten ved slutten av året er i stor grad knyttet til utbredelsen av omikron-varianten av koronaviruset og innstramminger i pengepolitikken.

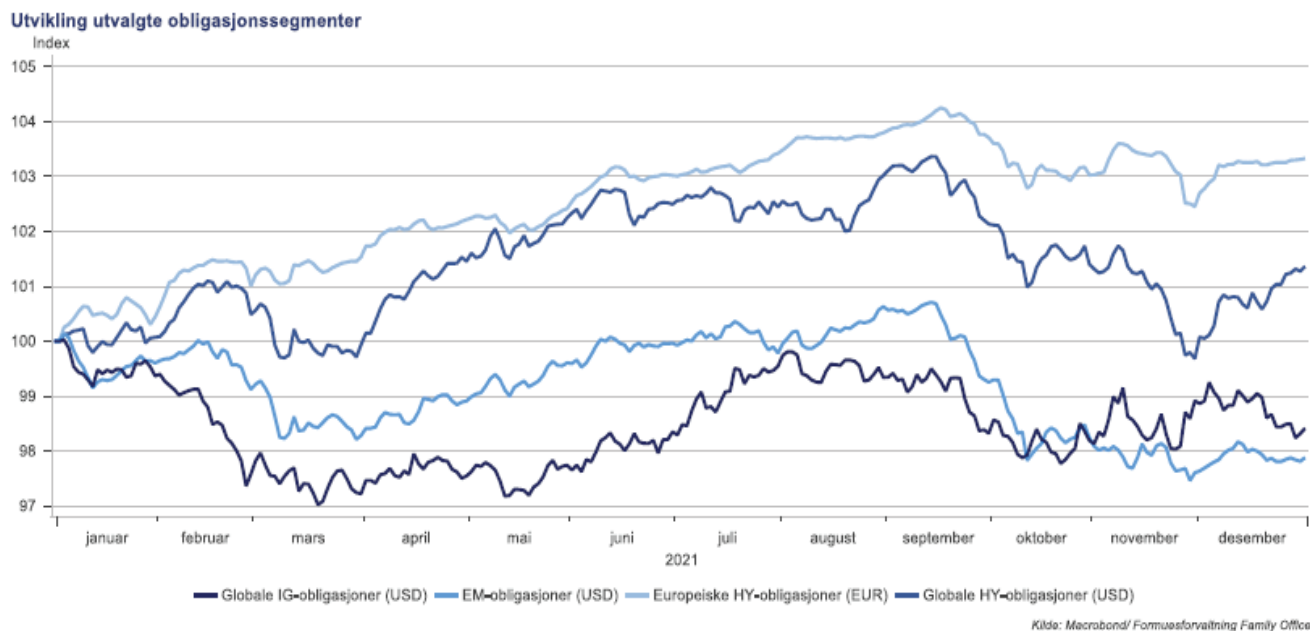
Både MSCI World og Oslo børs har gitt god avkastning gjennom året med over 20% avkastning. De gode resultatene har vært drevet av god inntjeningsvekst i selskapene og positive forventninger om sterk økonomisk aktivitet når økonomiene gjenåpner for fullt. Fremvoksende markeder startet året positivt, men snudde i tredje kvartal. Dette skyldes i stor grad var usikkerhet for investorer i Kina, effekt av Omikron-viruset og usikkerhet i markeder som Tyrkia og Chile.

Figur: Avkastning for de regionale aksjemarkeder i 2021

Renteindeksene falt gjennom 2021 som følge av økte markedsrenter. Amerikanske 10-års rente startet året på 0,9% og avsluttet på 1,5%, mens norsk 10-års rente startet året på 1,0% og avsluttet 1,7%. Den underliggende økningen i lange statsrenter skyldes forventninger om høyere og mer vedvarende inflasjon enn først antatt.

Figur: Utviklingen for utvalgte obligasjonssegmenter i 2021.

Både ECB og FED holdt renten uendret gjennom året mens Norges Bank hevet renten fra 0 til 0,5%. FED har signalisert en økning av rentene, med første økning sannsynligvis i mars 2022. ECB vil redusere tilbakekjøp av obligasjoner, men det er ingen signaler om økte renter enda. På rentemøtet til Norge Bank i desember ble det indikert at styringsrenten mest sannsynlig økes ytterligere i mars 2022.

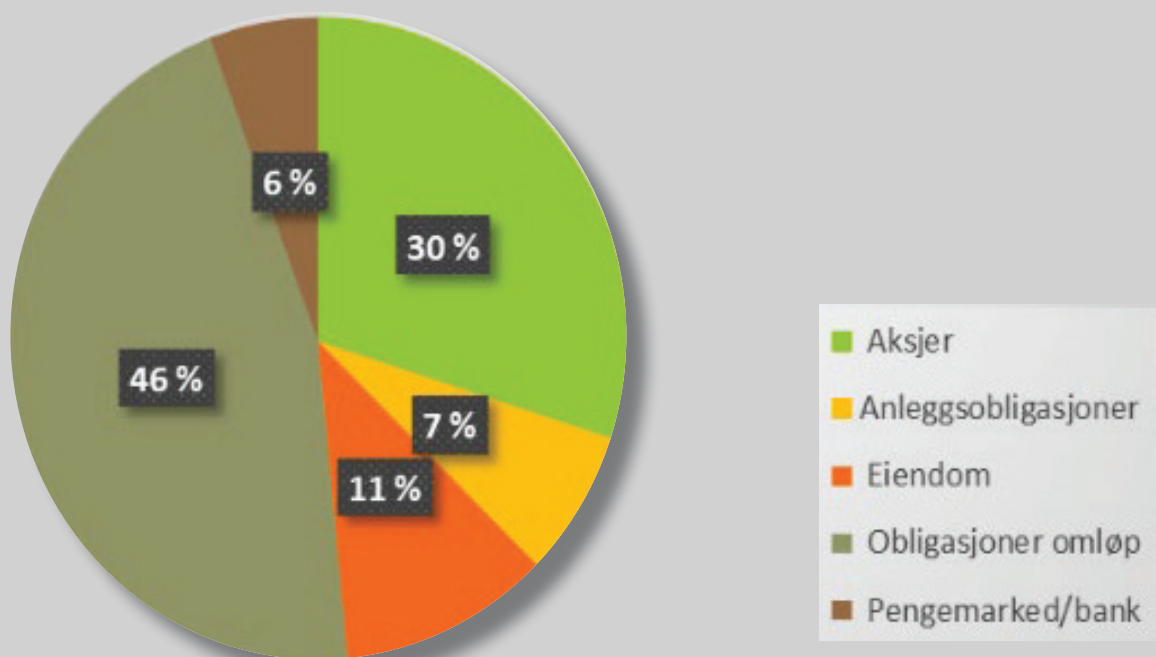
Aktivafordeling

Pensjonskassen forvaltet ved utgangen av året ca. 9,8 mrd. kroner, en økning på 0,9 mrd. i 2021.

Aktivafordeling pr.31.12.

Markedsverdier i prosent	2021	2020
Eiendom/eiendomsfond	11,1	10,6
Norske aksjer	5,1	5,8
Globale aksjer	24,8	23,6
Norske IG-obligasjoner	26,5	28,3
Globale obligasjoner	10,7	11,8
High-yield obligasjoner	8,6	7,1
Norske anleggsobligasjoner	7,5	7,1
Utlån til medlemmer	0,1	0,1
Bank/pengemarkedsplassering	5,6	5,6
Sum	100	100

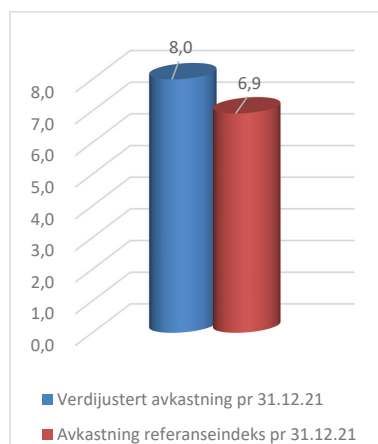
Aktivafordeling pr 31.2.2021

Figur Aktivafordeling i prosent pr 31.12.21

Avkastning

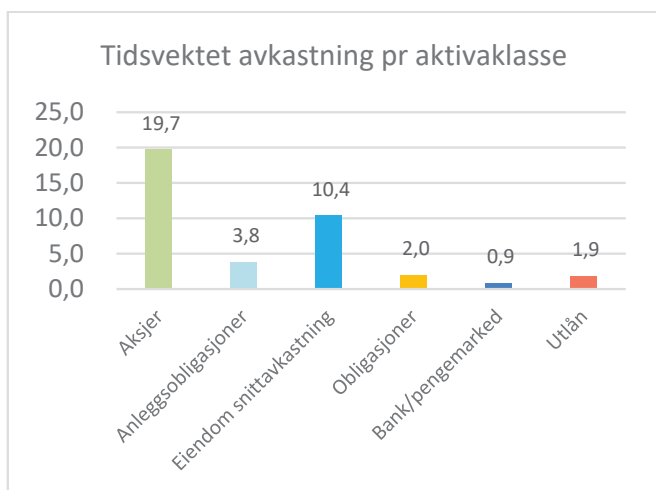
Pensjonskassen hadde i 2021 en verdijustert avkastning på 8,0% (6,3% i 2020). Avkastningen er beregnet etter den såkalte Dietz formel som gir en tidsvektet avkastningsmåling.

Figur: Avkastning mot referanseindeks i 2021

Avkastningen på de ulike aktivaklassene fordeler seg slik:

Avkastning i prosent	2021	2020
Eiendom/eiendomsfond	10,4	8,1
Norske aksjer	32,7	5,0
Globale aksjer	20,7	13,3
Globale aksjer, fremv.marked	- 0,8	
Norske obligasjoner	0,1	5,6
Globale IG-obligasjoner	- 0,8	2,3
Nordiske HY- obligasjoner	12,1	
Globale HY- obligasjoner	3,1	0,1
Norske anleggsobligasjoner	3,8	4,1
Utlån til medlemmer	1,9	2,4
Bank/pengemarkedsplassering	0,9	1,4
Sum	8,0	6,3

Figur: Avkastning pr. aktivaklasse i 2021

Pensjonskassen har satt ut all kapitalforvaltning til eksterne forvaltere etter mandater fastsatt av styret.

Alle investeringer i aksjer og obligasjoner måles mot brede og anerkjente indekser.

Pensjonskassen oppnådde i 2021 et netto bokført finansresultat på 332,8 mill. mot 141,9 mill. i 2020. Av dette henføres 309,0 mill. til kollektivporteføljen via det tekniske resultatet. Samlet finansresultat etter justering for endringer i urealiserte verdier endte på 707,3 mill., mot 519,7 mill. i 2020.

FINANSIELL RISIKOSTYRING OG SOLIDITET

Pensjonskassen søker å oppnå en finansavkastning på sin finanskapital som står seg i det lengre tidsperspektiv i forhold til lønnsvekst og inflasjon. Samtidig stilles det også høye krav til årlig avkastning, som det kan være utfordrende å oppnå med fortsatt lave nivåer i aktuelle rentemarkeder. Dette innebærer at pensjonskassen i sin finansforvaltning må plassere i verdipapirer og fond som innebærer risiko for svingninger og endog verdifall, men som også samlet og ved gode plasseringsvalg gir høyere avkastning enn plasseringer som har liten eller ingen finansiell risiko. Sentralt i ivaretagelsen av så vel kortsiktige som langsiktige målsettinger om tilfredsstillende avkastning, er derfor at pensjonskassen til enhver tid har finansiell evne til å bære risiko i den løpende kapitalforvaltning.

Kristiansand kommune og de øvrige medlemsforetakene tilførte i løpet av 2021 kr 25,6 mill. i ny egenkapital til pensjonskassen. Denne tilførselen av egenkapital gir en delvis dekning for økningen i pensjonskassens pensjonsforpliktelser og tilhørende forvaltningskapital gjennom året. Solvensmargindekningen var ved utgangen av 2021 på 285 %, noe styret betegner til å være en god dekning. Tilsvarende tall ved utgangen av 2020 var 276%. Det regulatoriske kravet er at dekningen skal ligge over 100%. Solvensmarginkapitalen som består av egenkapital samt 50% av tilleggsavsetninger og risikoutjevningfond, var kr.852,8 mill. Solvensmarginkravet uttrykt i kroner er utledet av pensjonskassens passiva-side og var kr.299,3 mill. pr.31.12.2021.

Markedsrisiko

Svingninger i kapitalmarkedene, viser viktigheten av en robust og langsiktig strategi for kapitalforvaltningen. Pensjonskassens styre bruker hvert år mye tid på gjennomgang og vurdering av forvaltningsstrategien. Helt sentralt i kapitalforvaltningen står utnyttelsen av bufferkapitalen i pensjonskassen og at den løpende styringen av risikoen pensjonskassen til enhver tid er eksponert mot i et finansmarked under stadig endring.

Kredittrisiko

Pensjonskassen foretar løpende simuleringer av hvordan pensjonskassens portefølje vil utvikle seg ved ulike negative utfall i finansmarkedet. Herunder inngår avdekkingen av pensjonskassens kredittrisiko, som kan omtales som risikoen for at utstedere av obligasjoner og verdipapirer misligholder sine forpliktelser. Kredittrisikoen følges opp gjennom operative regler og kontinuerlige rapporteringskrav, og det er satt krav til kredittverdighet for de ulike deler av renteplasseringene. Finanstilsynets modell for beregning av solvenskapitalkrav gir en god beskrivelse av pensjonskassens evne til å bære risiko av finansiell og forsikringsmessig art. Modellen og regelverket rundt denne ble innført med virkning fra 01.01.2019.

Solvenskapitalkravet reflekterer forholdet mellom pensjonskassens bufferkapital og det tapspotensialet som kommer frem i en stressberegning. I beregningen testes forutsetningene ved fall i aksje- og eiendomsmarkedet, samt rente- og valutakursendringer. I tillegg tas også hensyn til forsikringsmessige utfall som ligger utenfor aktuarens ordinære beregning av forsikringsrisiko. Disse utfallene korrigeres deretter med såkalte korrelasjonseffekter, som er historisk erfarte sammenfall i svingninger i aksje- og obligasjonskurser samt renter og eiendomsverdier.

Utfallet av beregningen, altså risikoen for verdifall i pensjonskassens kapital, måles mot pensjonskassens bufferkapital. Bufferkapitalen omtales nå som ansvarlig kapital mens solvenskapitalkravet tilsvarer det samlede tapspotensialet som utledes av Finanstilsynets modell. Samlet ansvarlig kapital divideres på solvenskapitalkravet, og dette forholdstallet må oppfylles med minimum 100%.

Pensjonskassens solvenskapitaldekning viser en dekning på 157% pr.31.12.21. Tilsvarende beregning ved foregående årsskifte gav en dekning på 163%. Nedgangen i solvenskapitaldekningen kan langt på vei forklares med at styret etter en samlet vurdering satte ned rentegarantipremien ved inngangen til 2021, målt mot nivået i 2020. Dette innebar alene en redusert solvenskapitaldekning på fem prosentpoeng, men gir samtidig et økt handlingsrom i det fall det på ny skulle være nødvendig med fremtidige tilpasninger i dette premienivået. Styret vurderer at en solvenskapitaldekning som ligger i intervallet 135–180 % betegnes som en normal dekning for pensjonskassen. Styret har i sin strategi for kapitalforvaltningen lagt vekt på å ha en sunn balanse mellom pensjonskassens ansvarlige kapital og solvenskapitalkravet, og konstaterer at solvenskapitaldekningen gjennom 2021 har vist tilfredsstillende tall for dette.

Likviditetsrisiko

Styret har i samsvar med krav i den såkalte likviditetsstyringsforskriften, fastsatt egne retningslinjer rundt likviditetsstyringen i pensjonskassen. Pensjonskassens strategi for kapitalforvaltningen innebærer hovedsakelig plassering i likvide fond og enkeltpapirer som kan realiseres på kort varsel. De minst likvide plasseringene er medlemslån og midler i eiendomsfond, men samlet utgjør dette så lite av pensjonskassens samlede forvaltningskapital at det ikke svekker inntrykket av en svært god samlet likvid kapitalsituasjon.

SAMFUNNSANSVAR OG ANSVARLIG KAPITALFORVALTNING

Pensjonskassen har som de fleste andre virksomheter en innvirkning på samfunn og klima. Det er imidlertid ikke eget forbruk av reiser, strøm, papir osv som står for pensjonskassens største klimamessige fotavtrykk. Den største innvirkningen pensjonskassen har på samfunn og klima er gjennom selskapene det investeres i.

Investeringsporteføljen består bl.a. av andeler i aksje- og rentefond som investerer i aksjer og obligasjoner utstedt av selskaper globalt. Det er aksje- og renteforvaltnernes oppgave å ivareta pensjonskassens krav til bærekraft og samfunnsansvar i selskapene som det investeres i. I kapitalforvaltningsbransjen kalles dette ESG (E=Environment, S=Social, G=Governance) hvilket står for å innarbeide hensyn til miljø og klima, samfunn og rettferdig selskapsstyring i investeringsbeslutningene.

Norge har vært et foregangsland innen ESG i lang tid, og Statens Pensjonsfond Utland (SPU) har tatt rollen som pionér og pådriver. Spesielt har SPU eksklusjonsliste (selskaper som SPU ikke har lov til å kjøpe på grunn av mangelfull håndtering av samfunnsansvar og bærekraft) vært en etablert markedsstandard i Norge, og pensjonskassen har forvaltet kapitalen etter SPU retningslinjer i en årrekke.

Oppmerksomheten rettet mot selskapers møte med miljø og mennesker øker, og hvordan dette ivaretas i investeringsporteføljer er under utvikling.

Pensjonskassen ønsker å ligge langt fremme på dette området, og påbegynte i 2020 en prosess for å bedre oppfølgingen av ESG i kapitalforvaltningen. Dette resulterte i opprettelsen av styringsdokumentet, «Strategi for ansvarlige investeringer», som ble vedtatt av styret 19. mars 2021.

Å ha en egen strategi for ansvarlige investeringer er et viktig steg for pensjonskassen, og understøtter betydningen av samfunnsansvar og bærekraft. Strategien er med på å bestemme hvordan kapitalen plasseres og hvordan investeringene skal følges opp.

Pensjonskassen skal etterleve følgende overordnede retningslinjer:

1. Kapitalforvaltningen skal være tuftet på ansvarlighet, bærekraft og langsiktighet
2. Hensyn knyttet til ESG skal på hensiktsmessig måte integreres i pensjonskassens investeringsbeslutninger og -prosesser
3. Tilsvarende skal pensjonskassens forvaltere til enhver tid integrere hensyn knyttet til ESG i sine investeringsbeslutninger og -prosesser, samt i sin eierskapsutøvelse

4. Det skal ikke investeres i selskap som i sin adferd er i brudd med internasjonale konvensjoner og prinsipper som blant annet følger av FNs Global Compact

5. Det skal ikke investeres i selskap som er ekskludert av Statens Pensjonsfond Utland

6. FNs bærekraftsmål (2015) og målene satt i Parisavtalen (2015) skal være retningsgivende for investeringene og for pensjonskassens definisjon av bærekraft og ansvarlighet

Regulatoriske endringer

Regler vedrørende ESG og ESG-rapportering ble i 2021 for første gang tatt inn i finanslovgivningen i både EU og Norge. I desember 2021 vedtok Stortinget ny lov om opplysninger om bærekraft i finanssektoren. Loven gir krav til opplysninger om hvordan forvaltere arbeider med bærekraft, samt rapporteringskrav og øvrige informasjonskrav. Loven stiller også krav til pensjonskassen, herunder krav til å offentliggjøre hvordan ESG hensyntas i investeringsbeslutninger. Med ny strategi for ansvarlige investeringer er pensjonskassen godt forberedt på denne lovendringen.

Årlig forvalterevaluering

En sentral del av pensjonskassens arbeid med samfunnsansvar og bærekraft er å påse at forvalterne holder høy kvalitet på ESG-arbeidet, herunder kontrollere at selskapene i porteføljen har en god håndtering av ESG. Det er viktig at forvalterne har en organisasjon som har kompetanse til å ivareta pensjonskassens strenge krav til ESG. Pensjonskassen er også opptatt av at forvalterne skal bruke sin påvirkningsmakt ovenfor selskaper og oppfordre til økt fokus på bærekraft og samfunnsansvar.

Rapportering på ESG og bærekraft

Pensjonskassen har også mot slutten av 2021 iverksatt ny rutine for ESG-rapportering. Rapporteringsrutinen innebærer en kvartalsvis vurdering av porteføljens ESG-status. Første rapport var per 31.12.21 og omfatter investeringer i aksjer og omløpsobligasjoner. Tilgangen på data er god på de globale investeringene, mens det er større utfordringer forbundet med datatinnhenting hos nordiske selskaper, spesielt blant utstedere av selskapsgjeld med lavere kredittverdighet (high-yield segmentet). Som investor i nordiske selskaper har pensjonskassen behov for at det offentliggjøres mer informasjon om utslipp av klimagasser og andre ESG-relevante data.

Porteføljevektet karbonintensitet, som er det anbefalte målet på utslipp av klimagasser på tvers av porteføljen, ble målt til 133 tCO₂e per 31.12.21. Dette er bedre enn både global og norsk aksjeindeks som måler hhv. 153 og 198 tCO₂e. Pensjonskassen er fornøyd med at ingen av fondene presterer dårligere enn representativ referanseindeks. Brorparten av karbonintensiteten i porteføljen er drevet av investeringer i materialproduserende selskaper. Porteføljens ESG-rating er i tillegg målt. ESG-rating er en form for karakter som gis til hvert selskap i porteføljen etter hvor godt de presterer innenfor ESG, og summeres på fonds- og porteføljnivå. Leverandør av ESG-rating i denne analysen er MSCI ESG Research. Porteføljen fikk en gjennomsnittlig A-rating, hvilket betyr at selskapene som pensjonskassen er investert i viser tilpasningsdyktighet til risikofaktorer knyttet til ESG. Alle fondene presterer like godt som eller bedre enn sammenlignbar referanseindeks. Styret er fornøyd med å

være i gang med ESG-rapporteringen og ser frem til å følge forvalternes og egen administrasjons videre arbeid med å ytterligere forbedre nivået på dette viktige området.

Figur: Oppsummering KKP's ESG-rapport pr 31.12.2021

ANNET

Pensjonskassen driver ikke forsknings- og utviklingsarbeid i egen regi, men nyter bl.a. gjennom tilknytningen til Pensjonskasseforeningen og dens tilknyttede samarbeidspartnere, godt av betydelig utrednings- og kompetansefremmende tiltak.

Pensjonskassens styre og ledelse er opptatt av å fremme likestilling mellom kjønnene i samsvar med bestemmelsene om dette i bl.a. finansforetakslovens §8-4. Administrasjonens (fire kvinner og fire menn) og styrets (tre kvinner og tre menn) sammensetning viser slik likestilling. For ytterligere informasjon om likestilling i pensjonskassen vises til dokumentet «Likestillingsredegjørelse i Kristiansand kommunale pensjonskasse» som er offentliggjort på vår hjemmeside www.kkpensjon.no under fanen «om oss».

Godtgjørelse til revisor utgjorde til sammen kr.440.250,- inkl. mva. i 2021. Utbetalt samlet honorar til styre- og varamedlemmer var på til sammen kr.635.892,-.

ENDRINGER I FORSIKRINGSFORPLIKTELSENE OG RESULTATDISPONERING

Det er i 2021 resultatført følgende endringer i pensjonskassens forsikringsforpliktelser;

Pliktige avsetninger til premiereserve (inkl. overføringer fra andre pensjonsforetak)	kr. 577,7 mill.
Endring i kursreguleringsfond	kr. 347,6 mill.
Anvendt til tilleggsavsetninger	kr. 80,0 mill.
Renter til premiefond	kr. 32,5 mill.
Sum resultatførte endringer – kontraktsfastsatte forpliktelser	kr.1.037,8 mill.

Pensjonskassens resultatanalyse for 2021 viser følgende avkastnings-, administrasjons- og risikoresultat;

Avkastningsresultat	kr. 132,4 mill.
Administrasjonsresultat	kr. 2,5 mill.
Risikoresultat	- kr. 5,2 mill.
Sum resultatelementer	kr. 129,7 mill.

Resultatanalysen utleder følgende resultatdisponering;

Anvendt til tilleggsavsetninger	kr. 80,0 mill.
Anvendt til premiefond	kr. 52,4 mill.
Anvendt fra opptjent egenkapital	- kr. 2,7 mill.
Netto anvendt	kr. 129,7 mill.

Oppdaterte levealdersforutsetninger i 2020 medførte en frigjøring av premiereserve. Frigjøringen delfinansierte, med forbehold om Finanstilsynets godkjenning, økt premiereserve grunnet nye dødelighetsforutsetninger. Dette blir gjort om i regnskapet for 2021 fordi Finanstilsynet avslo pensjonskassens søknad, og midlene frigjøres derfor nå til medlemsforetakenes premiefond. Resterende del av disse oppdaterte og nye dødelighetsforutsetningene delfinansieres istedenfor via kundeoverskuddet i 2021 med kr.33,2 mill. og egenkapital med kr.7,0 mill.

Innkrevet rentegarantipremie på kr.11,7 mill. går, sammen med sum av administrasjonsresultat og risikoresultat til annen opptjent egenkapital via pensjonskassens totalresultat.

Etter at kr. 7,0 mill. av den opptjente egenkapitalen anvendes i overføringen til medlemsforetakenes premiefond, innebærer dette at pensjonskassens opptjente egenkapital samlet styrkes med 51,1 mill. i løpet av 2021.

FREMTIDSUTSIKTER

Styret i Kristiansand kommunale pensjonskasse har for sitt arbeid lagt til grunn at pensjonskassen skal drives slik at Kristiansand kommune og de øvrige medlemsforetakene må betale minst mulig premie for å dekke pensjonsforpliktelsene både på kort og lang sikt.

Pensjonskassens styre og administrasjon vil i likhet med tidligere år være aktive i kapitalforvaltningen, og søke å oppnå optimale plasseringsformer i forhold til risiko, spredning og avkastning.

Styret og administrasjonen vil også i tiden fremover arbeide med å videreutvikle pensjonskassen som en konkurransedyktig ordning til beste for medlemmene, pensjonistene og arbeidsgiverne.

Pensjonskassen har som mål å være det beste pensjonsalternativet for medlemmene og arbeidsgiverne. Det skal oppnås ved trygg kapitalforvaltning, med vekt på informasjon og service overfor medlemmene, og ved å være synlig og aktiv i samspill med arbeidsgiverne.

FINANSMARKEDET, NOEN MOMENTER Å FØLGE MED PÅ I 2022

Prising av aksjer målt ved P/E har falt noe igjennom 2021 etter svært høye nivåer ved inngang til pandemien. Prisingen er nå bedre som følge av økt inntjening hos selskapene, men nivåene er fremdeles høye spesielt i USA. Prisingen er imidlertid attraktiv sammenlignet med obligasjoner.

Vi forventer sterk økonomisk vekst med høyt nivå på forbruk og investeringer også neste år. Selv om vekstutsiktene i økonomien er gode og inntjening i selskapene er gode, er det en risiko for at inflasjonspress kan øke rentene mer enn markedene har priset inn. Dette vil kunne både ramme inntjeningsveksten og på sikt gjøre renter mer attraktivt sammenlignet med aksjer. I tillegg har det vært uro i markedene i 2022 som følge av Russlands angrep på Ukraina. En rekke land har innført sanksjoner som rammer russiske selskaper sterkt.

Herunder vedtok regjeringen den 27. februar bl.a. å fryse SPUs investeringer i Russland og at det skal lages en plan for å selge seg helt ut av det russiske marked. Med dette signaliserte regjeringen at investeringer i Russland som følge av utviklingen, strider mot forventninger til ansvarlig og bærekraftig verdiskapning.

Pensjonskassen hadde på dette tidspunkt eksponering mot russiske aksjer, dels gjennom aksjefondet KLP Fremvoksende markeder indeks og dels i aksjefondet Baillie Gifford Worldwide Global Alpha C. Pensjonskassens investering i KLP-fondet var ca. 300 mill., og fondets eksponering mot russiske selskaper utgjorde ca. 1,3 % av fondets midler. Investeringen i Baillie Gifford utgjorde ca. 350 mill. og fondet hadde eksponering mot den russiske banken Sberbank tilsvarende 0,4% av fondets midler. Pensjonskassens samlede eksponering mot Russland utgjorde således ca. 5,2 mill., tilsvarende ca. 0,05 % av pensjonskassens midler. KLP besluttet 28. februar å trekke seg ut av investeringene i Russland og solgte de påfølgende dager de russiske aksjene det var mulig å selge. Det har ikke vært mulig å selge aksjene som er notert på Moskva-børsen, og disse er nedskrevet til null. Både Baillie Gifford og KLP arbeider for å selge det gjenværende av aksjene med russisk eksponering i disse fondene.

Utover disse investeringene er ikke pensjonskassen eksponert mot Russland.

En forventer at usikkerheten og svingningene i aksjemarkedet vil kunne være betydelig i tiden fremover, men soliditeten i pensjonskassen er svært god også etter de siste markedshendelser.

FORTSATT DRIFT

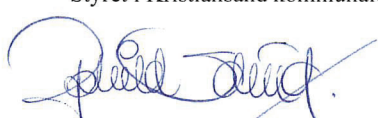
Årsregnskapet for 2021 er avlagt med forutsetning om fortsatt drift, og styret bekrefter av ovennevnte at forutsetningen er til stede.

Styret kjenner ikke til at det er vesentlig usikkerhet knyttet til årsregnskapet og kjenner heller ikke til at det er ekstraordinære forhold som har betydning for vurdering av pensjonskassens regnskap. Det er ikke inntruffet forhold etter regnskapsårets slutt som har betydning for vurdering av regnskapet.

Styret mener at det fremlagte årsregnskapet gir et rettviseende bilde av pensjonskassens økonomiske stilling 31.12.2021 og av resultatet for 2021.

Kristiansand, den 24.mars 2022

Styret i Kristiansand kommunale pensjonskasse

Ashild Schmidt
Styreleder

Aase G. Paulsen
Styremedlem

Roy Mersland
Nestleder

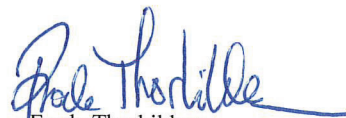
Are Hordlevær
Styremedlem

Ebbe Boel Pedersen
Styremedlem

Åse Birkrem
Styremedlem

Frode Thorkildsen
Adm. direktør

RESULTATREGNSKAP

Note	TEKNISK REGNSKAP (tall i tusen)	2021	2020
	1. Premieinntekter		
2	1.1 Forfalte premier, brutto	686 795	396 973
	1.2 Avgitte gjenforsikringspremier	-105	-107
	1.3 Overføring av premiereserve m.v. fra andre forsikringsforetak/pensjonsforetak	1 901	817 534
	Sum premieinntekter for egen regning	688 591	1 214 400
	2. Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen		
3	2.2 Renteinntekt og utbytte m.v. på finansielle eiendeler	201 760	130 205
4	2.4 Verdiendringer på investeringer	347 591	355 206
5	2.5 Realisert gevinst og tap på investeringer	107 222	3 215
	Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	656 573	488 626
	4. Andre forsikringsrelaterte inntekter	7	1 898
	5. Pensjoner mv.		
	5.1 Utbetalte pensjoner mv.		
7	5.1.1 Brutto	-226 496	-205 622
	Sum pensjoner mv.	-226 496	-205 622
	6. Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser		
	6.1 Endring i premiereserve mv.		
8	6.1.1 Endring i premiereserve mv., brutto	-577 725	-704 336
8	6.2 Endring i tilleggsavsetninger	-80 479	-138 526
4	6.3 Endring i kursreguleringsfond	-347 591	-355 206
8	6.5 Endring i premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	-32 497	-451 848
8	6.6 Overføring av tilleggsavsetninger og bufferfond fra andre ..	479	146 647
	Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelsene - kontraktsfastsatte forpl.	-1 037 812	-1 503 268
	8. Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser		
8	8.1 Overskudd på avkastningsresultatet	-52 410	
8	8.2 Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene		
	Sum midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-52 410	0
	9. Forsikringsrelaterte driftskostnader		
10,11	9.1 Forvaltningskostnader	-5 094	-5 809
10,11	9.2 Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader	-14 383	-14 426
	Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	-19 477	-20 235
7	10. Andre forsikringsrelaterte kostnader		-24
	11. Resultat av teknisk regnskap	8 976	-24 224
	IKKE-TEKNISK REGNSKAP		
	12. Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen		
3	12.2 Renteinntekt og utbytte m.v. på finansielle eiendeler	15 584	8 282
4	12.4 Verdiendringer på investeringer	26 847	22 592
5	12.5 Realisert gevinst og tap på investeringer	8 282	205
	Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	50 712	31 078
	14. Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen		
10,11	14.1 Forvaltningskostnader	-393	-370
	14.2 Andre kostnader	-198	-251
	15. Resultat av ikke-teknisk regnskap	50 121	30 458
	16. Resultat før skattekostnader	59 097	6 234
1,12	17. Skattekostnader	0	0
21	18. Resultat før andre inntekter og kostnader	59 097	6 234
	19. Andre inntekter og kostnader		
	19.1 Andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet		
13	19.1.2 Estimattendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger	-1 060	-762
	20. TOTALRESULTAT	58 038	5 472
	Disponeringer		
	Overført til(fra) risikoutjevsningsfond		24 133
	Overført ti(fra) annen opptjent egenkapital	-58 038	-29 605
	Sum disponeringer	-58 038	-5 472

BALANSE

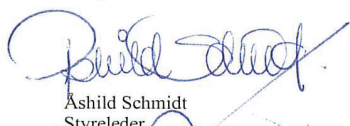
Note	EIENDELER (tall i tusen)	2021	2020
EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN			
2. Investeringer			
	2.3 Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost		
15	2.3.1 Investeringer som holdes til forfall	14 676	23 564
16	2.3.2 Utlån og fordringer	37 764	20 564
	2.4 Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		
18	2.4.1 Aksjer og andeler	286 488	252 617
19	2.4.2 Rentebærende papirer	332 830	314 006
20	2.4.3 Utlån og fordringer	14 150	14 878
	Sum investeringer	685 908	625 629
3. Fordringer			
	3.1 Fordringer knyttet til premieinntekter		12
	3.2 Andre fordringer	5 883	5 852
	Sum fordringer	5 883	5 864
4. Andre eiendeler			
20	4.2 Kasse, bank	25 646	9 924
	Sum andre eiendeler	25 646	9 924
	Sum eiendeler i selskapsporteføljen	717 437	641 417
EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE			
6. Investeringer i kollektivporteføljen			
	6.3 Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost		
15	6.3.1 Investeringer som holdes til forfall	191 735	306 921
16	6.3.2 Utlån og fordringer	493 381	267 855
	6.4 Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		
18	6.4.1 Aksjer og andeler	3 742 874	3 290 396
19	6.4.2 Rentebærende papirer	4 348 329	4 090 009
20	6.4.3 Utlån og fordringer	184 862	193 796
20	6.4.5 Andre finansielle eiendeler	162 843	59 871
	Sum investeringer i kollektivporteføljen	9 124 023	8 208 847
	Sum eiendeler i kundeporteføljene	9 124 023	8 208 847
SUM EIENDELER		9 841 460	8 850 264

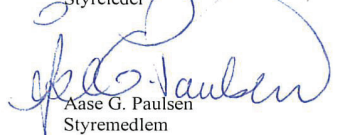
BALANSE - forts.

Note	EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE (tall i tusen)	2021	2020
21	10. Innskutt egenkapital	436 737	411 073
	11. Opptjent egenkapital		
21	11.2 Annen opptjent egenkapital	254 218	203 148
	Sum opptjent egenkapital	254 218	203 148
	12. Ansvarlig lånekapital m.v.		
22	12.1 Evigvarende ansvarlig lånekapital	10 704	10 704
	Sum ansvarlig lånekapital m.v.	10 704	10 704
	13. Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser		
8	13.1 Premiereserve mv.	6 474 483	5 896 758
8	13.2 Tilleggsavsetninger	509 081	428 602
4	13.3 Kursreguleringsfond	1 431 894	1 084 303
8	13.5 Premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	708 565	799 184
	Sum forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	9 124 023	8 208 847
	15. Avsetninger for forpliktelser		
13	15.1 Pensjonsforpliktelser o.l	2 733	1 716
	Sum avsetninger for forpliktelser	2 733	1 716
	16. Forpliktelser		
23	16.3 Andre forpliktelser	13 045	14 777
	Sum forpliktelser	13 045	14 777
	SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE	9 841 460	8 850 264

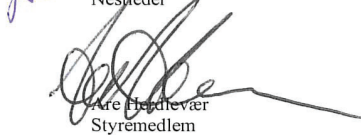
Kristiansand, den 24.mars 2022

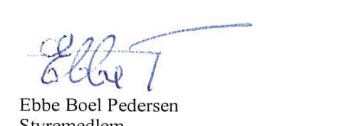
Styret i Kristiansand kommunale pensjonskasse

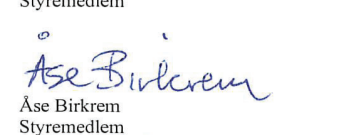

Ashild Schmidt
Styreleder

Aase G. Paulsen
Styremedlem

Roy Mersland
Nestleder

Aase Hjellevær
Styremedlem

Ebbe Boel Pedersen
Styremedlem

Åse Birkrem
Styremedlem

Frode Thorkildsen
Adm. direktør

EGENKAPITALENDRINGER - OPPSTILLING

(i 1000 kr)	Innskutt egenkapital	Risikoutj. fond	Annen opptj. egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 1.januar 2021	411 073	0	203 148	614 221
Resultat før andre inntekter og kostnader			59 097	59 097
Estimatendringer - ytelsesbaserte pensjonsordninger			-1 060	-1 060
Totalresultat				
Tilført egenkapital fra medlemsforetak	25 664		,	25 664
Lengre levetidsforutsetninger (gjenstående fra 2020)			-6 967	-6 967
Egenkapital 31.desember 2021	436 737	0	254 219	690 955

KONTANTSTRØMANALYSE

	2021	2020
KONTANTSTRØMMER FRA OPERASJONELLE AKTIVITETER:		
Innbetalte premier	504 060	396 475
Utbetalte pensjoner	-244 354	-225 003
Netto innbetalte refusjoner iht overføringsavtalen	17 858	19 381
Innbetalinger-/utbetalinger relatert til flytting	2 630	971 079
Utbetalinger til andre leverandører av varer og tjenester	-19 975	-18 841
Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter	260 219	1 143 091
KONTANTSTRØMMER FRA FINANSIELLE EIENDELER:		
Utbetaling av lån fra kunder m.v.	1 551	1 919
Utbetaling ved kjøp av aksjer og andeler	-30 858	-450 423
Innbetaling ved salg av obligasjoner,sertifikater m.v	119 150	120 428
Utbetaling ved kjøp av obligasjoner,sertifikater m.v	-599 087	-1 221 161
Netto utbetalt ved plasseringer hos kredittinstitusjoner	9 662	-386
Netto utbetalt gjennom gevinst/tap ved realisasjon	115 504	3 420
Innbetaling av renter	163 024	91 435
Utbetaling av renter	-198	-251
Innbetaling av utbytte/utdelinger fra deltakerlignende selskaper	55 814	48 559
Endring fordringer	-19	9 442
Endring kortsiktig gjeld	-1 732	-4 733
Netto kontantstrøm fra finansielle eiendeler	-167 189	-1 401 751
KONTANTSTRØMMER FRA FINANSIERINGSAKTIVITETER:		
Innbetaling av kjernekapitalinnskudd	25 664	52 007
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	25 664	52 007
Netto endring i kasse, bank	118 694	-206 653
Beholdning kasse, bank pr. 01.01.	69 795	276 448
Beholdning av bankinnskudd, kontanter og lignende pr. 31.12.	188 489	69 795

Kontantstrømoppstillingen angir samlede kontantstrømmer i pensjonskassen, uavhengig av oppdelingen mellom kollektiv- og selskapsportefølje.

NOTER

NOTE 1

REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet for 2021 er avlagt i henhold til Lov om årsregnskap (regnskapsloven) og Forskrift om årsregnskap for pensjonsforetak, vedtatt 20.12.2011. Forskriftens viktigste konsekvenser for oppstilling og anvendte regnskapsprinsipper på enkelte aktivaklasser beskrives i det følgende;

Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost

Investeringer som holdes til forfall

Investeringer som holdes til forfall er vurdert til anskaffelseskost med tillegg/fradrag for amortisert overkurs/underkurs. Overkurs/underkurs og omkostninger fordeles over investeringenes resterende løpetid, i form av ned-/oppskrivinger etter nåverdi/effektiv rente metoden, også kalt amortiseringer. Amortisert overkurs/underkurs resultatføres som justering av investeringenes løpende renteinntekt. Styret har besluttet at disse investeringene skal holdes til forfall.

Utlån og fordringer

Medlemslån er oppført til nominelle verdier i balansen, med fradrag for 100 i tapsavsetning. Pensjonskassen har vedtatt rutiner som relaterer seg til forskrift om den regnskapsmessige behandlingen av utlån og garantier i finansinstitusjoner. Pensjonskassens portefølje av eiendomsobligasjoner sikret med pant i fast eiendom er vurdert til anskaffelseskost fratrasket eventuell underkurs. Disse obligasjonene er amortisert og fordelt resultatført over investeringens løpetid.

Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi

“Aksjer og andeler” og “Rentebærende papirer” vurderes til virkelig verdi på balansedagen. Årets positive verdiendring på investeringene er delvis ført mot kursreguleringsfondet (teknisk regnskap), mens resterende er ført mot annen opptjent egenkapital (ikke-teknisk regnskap), og i egen note spesifisert som fond for urealiserte gevinster i selskapsporteføljen. Aksjer m.v. (jfr. selskapsskatteloven § 5-1 nr 1) er tilordnet anskaffelseskost etter FIFO-metoden pr.portefølje. For andre finansielle eiendeler er gjennomsnittskurs benyttet.

“Utlån og fordringer” omfatter pensjonskassens korttidssinnskudd hos banker, eksklusive ordinære driftskonti som inngår i regnskapsposten “Andre finansielle eiendeler” i kollektivporteføljen, mens det i selskapsporteføljen inngår i “Kasse, Bank”.

Derivat som sikring

Pensjonskassen benytter seg av virkelig verdi sikring. Derivat som faller inn under denne kategorien regnskapsføres til virkelig verdi over resultatet.

Fordringer

Premiefordringer og andre fordringer er balanseført til pålydende. Fordringene er vurdert å ikke være tapsutsatt.

Ansvarlig lånekapital

Ansvarlig lånekapital er oppført til pålydende.

Avsetninger

Avsetninger til forsikringsfond

Premiereserven utgjør den forsikringstekniske kontantverdien av pensjonsrettigheter opptjent på beregningstidspunktet. Beregningen foretas av pensjonskassens aktuar. Årets avsetning til premiereserve er i samsvar med aktuarens forsikringstekniske beregning som fremgår i egen oversikt. Det ble i 2020 innført et nytt dødelighetsgrunnlag, K2021. For menn er dødeligheten redusert mens den for kvinner er uendret fra tidligere tariff, K2013. Oppdaterte levealdersforutsetninger i 2020 medførte en frigjøring av premiereserve. Frigjøringen delfinansierte med forbehold om Finanstilsynets godkjenning økt premiereserve grunnet nye dødelighetsforutsetninger. Dette blir nå gjort om fordi Finanstilsynet avsto pensjonskassens søknad, og midlene frigjøres til medlemsforetakenes premiefond. Nye dødelighetsforutsetninger delfinansieres istedenfor via kundeoverskudd og egenkapital i 2021. Premiereserve inkluderer avsetning til administrasjonsreserve. Inntrufne forsikringstilfeller som enda ikke er oppgjort inngår også i premiereservene. Ny uføremodell i offentlig tjenestepensjon trådte i kraft med virkning fra 01.01.2015. Fra samme tidspunkt ble ny uføretariff (KFSU2015) tatt i bruk.

Tilleggsavsetninger

Representerer en forsikringsmessig buffer som kan benyttes i de år den finansielle avkastningen ikke er tilstrekkelig til å dekke grunnlagsrenten som ved utgangen av 2021 er på gjennomsnittlig 2,28%.

Premiefond

Premiefondet er kundenes avsetning til fremtidige premieinnbetalinger.

Risikoutjevsningsfond

Risikoutjevsningsfondet benyttes til å styrke avsetningene til premiereserve vedrørende risiko knyttet til person. Risikoutjevsningsfondet klassifiseres som egenkapital og innregnes og måles i samsvar med særskilte presiseringer rundt dette gitt i brev fra Finanstilsynet datert 25.01.2017.

Skatt

Pensjonskasser skattelegges etter samme regelverk som gjensidige livsforsikrings-selskaper. Pensjonskassens finansieringsmodell innebærer at utsatt skattefordel ikke oppfyller kravet til balanseføring etter god regnskapskikk. Pensjonskassen ilegges 0,15 % formuesskatt av ligningsmessig nettoformue.

Sammenlignbare tall

Alle tall i resultat- og balanseoppstillingen, samt i notene presentert i hele tusen.

Inndeling av forvaltningskapitalen

Under henvisning til § 3-11 i Forsikringsvirksomhetsloven, er pensjonskassens forvaltningskapital delt inn i h.h.v. en selskaps- og en kollektivportefølje. Midler i selskapsporteføljen skal tilsvare pensjonskassens innskutte og opptjente egenkapital, samt ansvarlige lånekapital og eventuell annen gjeld enn forsikringsforpliktelsene, mens kollektivporteføljens midler skal tilsvare de avsatte kontraktsfastsatte forpliktene, med tillegg for risikoutjevsningsfond. Midlene er gitt en felles forvaltning, men er splittet i samsvar med forholdsmessigheten på pensjonskassens passivaside.

Tilsvarende fordeles finansavkastningen i samsvar med selskaps- og kollektivporteføljens gjennomsnittlige vektning gjennom året. Inndelingene ser slik ut for 2021;

	Kollektiv- portefølje	Selskaps- portefølje
Fordeling av balanse pr.31.12 (samt ureal. avk.)	92,89 %	7,11 %
Fordeling av realisert finansavkastning	92,83 %	7,17 %
Fordeling av urealiserte verdier	93,27 %	6,73 %

NOTE 2

FORFALTE PREMIER

Pensjonskassens styre fastsetter årlig premiesatsen i pensjonsordningen etter anbefaling fra ansvarshavende aktuar.

Arbeidsgivertilskuddet var i 2021 på 9,54% (9,46% i 2020). Av totalpremien på 11,54% (11,46%), utgjorde 9,41% (9,37%) normalpremie, 0,61% (0,58%) i administrasjonspremie, 0,22% (0,21%) i administrasjonsreserverpremie og 1,3% (1,3%) til såkalte ikke-forsikringsbare ytelser. Reguleringspremien beregnes på basis av årets lønns- og G-regulering, og ble innkrevet med kr.302,0 mill.(68,0 mill.). Dette premieelementet er avstemt mot faktiske kostnader ved utgangen av året og viser at det skal tilbakebetales premie på 1,0 mill. til medlemsforetakene. Tilsvarende avstemming er gjort for de ikke-forsikringsbare ytelser, der større korreksjoner for medlemmer med særaldersgrenser har ført til at det må etterinnkreves 27,9 mill. fra medlemsforetakene til dette premieelementet. Bruttoresultatet av de to avstemte premieelementer er avregnet mot foretakenes premiefond. Rentegarantipremien ble i kjølvannet av finansuroen våren 2020 satt til kr.11,7 mill. for 2021 (1,8 mill.).

	2021	2020
Forfalte arbeidsgiverpremier	626 797	338 926
Faktisk innbetalte premier	444 062	339 424
Arbeidsgiverpremier tilført/trukket av premiefond	155 803	-498
Etterbetalt medlemskap	2	1 146
Avstemt reguleringspremie / ikke-forsikringsbare ytelser	26 932	
Forfalte medlemspremier (2 %)	59 996	56 901
Sum forfalte premier	686 795	396 973

NOTE 3

RENTEINNTÆKT OG UTBYTTE M.V. PÅ FINANSIELLE EIENDELER - NETTO

	2021	2020
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost:		
Investeringer som holdes til forfall	10 126	18 387
Utlån og fordringer	12 614	203
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi:		
Aksjer og andeler	55 814	48 559
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	135 683	63 793
Andre finansielle eiendeler	3 107	7 545
Sum inntekter fra andre finansielle eiendeler	217 344	138 487

Andel som føres i teknisk regnskap	201 760	130 205
Andel som føres i ikke-teknisk regnskap	15 584	8 282

NOTE 4

VERDIENDRINGER PÅ INVESTERINGER / KURSREGULERINGSFOND

	2021			2020			
	Ansk.kost	Virkelig verdi	Urealisert gev./ (tap)	Ansk.kost	Virkelig verdi	Urealisert gev./ (tap)	Endring urealisert
Eiendom	926 944	1 091 668	164 724	844 323	942 248	97 925	66 799
Aksjer	1 610 563	2 937 693	1 327 130	1 662 326	2 600 763	938 437	388 693
Rente p.	4 637 751	4 681 159	43 408	4 279 554	4 404 015	124 461	-81 053
Sum	7 175 258	8 710 520	1 535 262	6 786 203	7 947 026	1 160 823	374 439
Samlet urealisert		1 535 262			1 160 823		374 439

	2021	2020
Andel som føres i teknisk regnskap	347 591	355 206
Andel som føres i ikke-teknisk regnskap	26 847	22 592

Under henvisning til Forsikringsvirksomhetsloven er pensjonskassens samlede merverdier på finansielle plasseringer fordelt som flg.

	31.12.2021	31.12.2020
Andel som føres til selskapsportefølje (annen opptjent egenkapital)	103 368	76 520
Andel som føres til kollektivportefølje (kursreguleringsfond)	1 431 894	1 084 303

NOTE 5

REALISERT GEVINST OG TAP PÅ INVESTERINGER - NETTO

	2021	2020
Realisert gevinst - aksjer	80 630	3 849
Realisert tap - aksjer		-9 991
Realisert gevinst - obligasjoner	22 432	25 061
Realisert tap - obligasjoner	-1 202	-1 497
Realisert gevinst/tap - derivater	13 644	-14 002
Sum	115 504	3 420

Andel som føres i teknisk regnskap	107 222	3 215
Andel som føres i ikke-teknisk regnskap	8 282	205

NOTE 6

KAPITALAVKASTNING

	2021	2020	2019	2018	2017
Kollektivporteføljen					
Bokført avkastning	4,3%	1,8 %	2,6 %	4,1 %	4,9 %
Verdijustert avkastning	8,0%	6,3 %	8,7 %	-0,4 %	7,9 %
Selskapsporteføljen					
Verdijustert avkastning	7,4%	6,2%	10,3%	-0,5 %	7,9 %

Bokført og verdijustert avkastning for kollektivporteføljen er beregnet etter modifisert Dietz modell, jfr. Forskrift av 26.mai 2009 nr.525 om beregning av kapitalavkastning i livsforsikringsselskaper m.v.

NOTE 7

UTBETALTE ERSTATNINGER

	2021	2020
Direkte utbetalte pensjoner		
Alderspensjon	170 234	155 792
Uførepensjon	52 027	049 075
Etterlattepensjon	20 676	18 809
Barnepensjon	1 418	1 327
Sum direkte utbetalte pensjoner	244 355	225 003
Utbetalte refusjonspensjoner iht overføringsavt.	14 737	12 042
Mottatte refusjonspensjoner iht overføringsavt.	-32 595	-31 423
Netto utbetalte pensjoner	226 496	205 621

Renter utbetalte pensjoner 24

NOTE 8

FORSIKRINGSMESSIGE AVSETNINGER

	2021	2020
Premiereserve		
Premiereserve 01.01	5 896 758	5 192 423
Overført premiereserve til/fra andre	1 901	817 534
Pliktig avsetning inkl. adm.reserve	575 824	-113 199
Premiereserve 31.12.	6 474 483	5 896 758

Pensjonskassen har pr.31.12.2021 en dekningsgrad på 100% av påløpte pensjonsforpliktelser.

	2021	2020
Tilleggsavsetninger		
Tilleggsavsetninger 01.01	428 602	290 076
Overført fra andre forsikringsforetak	479	146 647
Tilført til/fra avkastningsresultatet	80 000	-8 121
Tilleggsavsetninger 31.12.	509 081	428 602

	2021	2020
Premiefond		
Premiefond 01.01	799 602	334 394
Til dekning av/del av årets premie	-182 735	-498
Overført premiefondsmidler til/fra andre	243	13 440
Frigjort fra premiereserver som følge av ny offentlig tjenstepensjon		445 031
Tilført som garantert rente	15 257	6 817
Tilført som avkastning ut over det garanterte	17 240	
Tilført overskudd fra avkastningsresultatet	52 409	
Fra egenkapital - lengre levetidsforutsetninger (gjenstående fra 2020)	6 967	
Premiefond 31.12.	708 565	799 184

NOTE 9

YTELSER OG LÅN TIL LEDENDE ANSATTE MM.

	2021	2020
Adm. direktør;		
Lønn		
Frode Thorkildsen	1304	1170
Samlede pensjonskostnader	197	124
Styret (honorar, møtegodtgjørelse og tapt arbeidsfortjeneste);		
Styreleder Knut Dannevig	167	158
Nestleder Åshild Schmidt	91	84
Styremedlem Ebbe Boel Pedersen	61	58
Styremedlem Åse Gerd Paulsen	61	54
Styremedlem Are Herdlevær	60	54
Styremedlem Åse Birkrem	59	56
Varamedlem Gunnar Steen	78	84
Varamedlem Ragnhild T. Arnesen	60	57

Det er ikke avtalt noen form for sluttvederlag ved opphør eller endring av ansettelsesforhold til adm. direktør eller styrets medlemmer. Tilsvarende er det heller ikke avtaler om bonuser eller lignende.

Lån og sikkerhetsstillelse til adm. direktør og styremedlemmer.

Adm. direktør, ansatte i pensjonskassen og styremedlemmer med medlemskap i KKP kan søke om lån i pensjonskassen til ordinære medlemsvilkår. Verken adm. direktør eller styremedlemmer har for tiden slike lån.

NOTE 10

FORVALTNINGSKOSTNADER

	2021	2020
Honorar, forvaltere	3 256	4 366
Øvrige kostnader som henføres forvaltningen	2 231	1 813
Sum forvaltningskostnader	5 487	6 179
Andel som føres i teknisk regnskap	5 094	5 809
Andel som føres i ikke-teknisk regnskap	393	370

NOTE 11

FORSIKRINGSRELATERTE ADMINISTRASJONSKOSTNADER

Samlet lønn, styrehonorar og andre personalkostnader beløper seg til 9,5 mill. Av dette henføres 1,7 mill. (personalkostnader knyttet til daglig lederfunksjonen) til den løpende kapitalforvaltningen, og er således splittet i henhold til note 10.

Av øvrige større driftskostnader i 2021 nevnes; Tjenestekjøp fra h.h.v. KLP FS med 1,0 mill., Kristiansand kommune med 1,1 mill. og Gabler med 2,4 mill., samt Finanstilsynsavgift med 0,3 mill. og husleie med 0,6 mill.

Revisor

Revisjonshonorar for 2021 utgjør 440' inkl.mva., fordelt med 250' som ordinær revisjon, 36' som revisjonsrelatert bistand og 154' som annen bistand.

NOTE 12

SKATTEKOSTNAD

	2021	2020
Totalresultat etter skattekostnad	58 038	5 472
Skattekostnad	0	0
Inntektsføring fra konto for utsatt inntektsføring	0	15 042
Tilbakeføring av verdireduksjon / verdiøkning(-) knyttet til finansielle eiendeler i selskapsporteføljen	-26 847	-22 592
Forskjell mellom netto skattemessig og regnskapsmessig gevinst/tap ved realisasjon av aksjer og andre verdipapirer	-5 505	386
Andre forskjeller, herunder vedrørende fritaksmetoden	-9 315	-1 409
Endring midlertidige forskjeller	1 016	758
Årets skattegrunnlag	17 387	-2 343
Fremføring av underskudd / anvendelse av fremførbart underskudd (-)	-17 387	2 343
Skattegrunnlag	0	0
Beregnet inntektskatt	0	0
Spesifikasjon av midlertidige forskjeller		
Utlån	-7	-7
Pensjonsforpliktelser egne ansatte	-2 733	-1 716
Urealisert gevinst / tap (-) obligasjoner og andre finansielle instrumenter i selskapsporteføljen	2 921	8 383
Fremførbart skattemessig underskudd	-128 261	-145 648
Sum midlertidige forskjeller	-128 080	-138 988
Utsatt skatt/ utsatt skattefordel (-) pr. 31.12.	-32 020	-34 747

Det er usikkert om pensjonskassen kommer i skatteposisjon i overskuelig fremtid. På bakgrunn av dette er ikke utsatt skattefordel oppført som eiendel i balansen.

Formuesskatt fremkommer slik:

Sum bruttoformue	9 551 426	8 629 830
Sum skattemessig gjeld	-9 584 509	-8 645 400
Netto ligningsformue	-33 083	-15 570
Skattesats for formuesskatt	0,15 %	0,15 %
Formuesskatt av netto ligningsformue	0	0

Spesifikasjon av årets skattekostnad	2021	2020
Betalbar skatt	0	0
Endring utsatt skatt	0	0
Formuesskatt	0	0
For lite / for mye (-) avsatt tidligere år	0	0
Sum skattekostnad	0	0

NOTE 13

PENSJON EGNE ANSATTE

PENSJONSKOSTNADER INKL. AGA	2021	2020
Nåverdi av årets opptjening	1 027 995	731 513
Administrasjonsomkostning	37 698	35 481
Arbeidsgiveravgift - Pensjonskostnad	150 263	102 990
Resultatført planendring inkl. aga	0	0
Resultatført pensjonskostnad inkl. aga og adm	1 215 956	869 984
NETTO FINANSKOSTNAD	2021	2020
Rentekostnad	202 874	216 600
Forventet avkastning	-169 172	-189 233
Forvaltningsomkostning	25 493	13 089
Netto rentekostnad	59 195	40 456
Arbeidsgiveravgift - Netto rentekostnad	8 346	5 432
Netto rentekostnad inkl. aga	67 541	45 888
ESTIMATAVVIK PENSJONER VIA OCI	2021	2020
Aktuarielt tap (gevinst)	928 705	667 843
Arbeidsgiveravgift	130 947	94 165
Aktuarielt tap (gevinst) inkl. aga OCI	1 059 652	762 008
Samlet pensjonskostn. inkl. alle 3 komponenter	2 343 149	1 677 880
PENSJONSFORPLIKTELSE	31.12.2021	31.12.2020
	BESTE EST.	BESTE EST.
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	15 305 988	10 999 545
Pensjonsmidler	12 910 958	9 495 267
Netto forpliktelse før aga	2 395 030	1 504 278
Arbeidsgiveravgift	337 699	212 103
Brutto påløpt forpliktelse inkl. aga	15 643 687	11 211 648
Netto forpliktelse inkl. aga	2 732 729	1 716 381
Planendring inkl. aga	0	0
Netto forpliktelse før planendring inkl. aga	2 732 729	1 716 381
AVSTEMMING	2021	2020
Balanseført nto forpliktelse/(midler) UB i fjor	1 716 381	957 477
Resultatført pensjonskostn. inkl. evt planendring	1 215 956	869 984
Resultatført finanskostnad	7 541	45 888
Ført mot OCI inkl. aga	1 058 652	762 008
Aga innbetalt premie/tilskudd	-163 961	-108 806
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm	-1 162 841	-810 171
Ført mot egenkapital	0	0
Ført mot egenkapital aga	0	0
Balanseført nto forpliktelse/(midler) UB i år	2 732 729	1 716 381
MEDLEMSSTATUS	01.01.2021	01.01.2020
Antall aktive	9	7
Antall oppsatte	0	0
Antall pensjoner	1	1
Gj.snittelig pensjonsgrunnlag, aktive	673 127	758 521
Gj.snittelig alder, aktive	45,54	48,29
Gj.snittelig tjenestetid, aktive	10,62	12,53
Forventet gjenstående tj.tid, aktive	10,59	10,60

SENSITIVITETSSANALYSE

Diskonteringsrenten redusert med 0,5 %-poeng	Økning
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	10,94 %
Nåverdi av årets opptjening	17,45 %

Lønnsvekst økt med 0,25 %-poeng	Økning
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	0,64 %
Nåverdi av årets opptjening	1,50 %

Dødeligheten redusert med 10 %-poeng	Økning
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	2,81 %
Nåverdi av årets opptjening	2,17 %

Sensitivitetsanalysen over er basert på at alle andre forutsetninger er uendret. I praksis er det lite sannsynlig og endringer i noen forutsetninger er korrelerte. Beregningen av pensjonsforpliktelse og opptjening i sensitivitetsanalyse er gjort etter samme metode som ved beregning av pensjonsforpliktelse som fremkommer i balansen.

Durasjon

Durasjon i pensjonskassen er beregnet til 16,11 år.

NOTE 14

LIKVIDITETS-, RENTE- OG VALUTARISIKO

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko kan defineres som tiden det tar for å innløse ulike plasseringer til kontanter uten at markedsprisen påvirkes i nevneverdig grad. Pensjonskassen har vedtatt eget likviditetsbudsjett som følges opp på løpende basis, og likviditeten i porteføljen vurderes som god. Følgende vurderinger er gjort når det gjelder aktivaklassenes omgjøring til kontanter;

	% av samlet forvaltning
Bankinnskudd (1 dag)	2 %
Pengemarkedsfond (2 dager)	2 %
Aksje- og obligasjonsfond (2-5 dager)	71 %
Anleggsobligasjoner (3-5 dager)	2 %
Norske enkeltaksjer (3-5 dager)	5 %

Resterende, eiendomsfond, utlånsportefølje (heri pantesikrede eiendomsobligasjoner) og bundne bankinnskudd tar lengre tid å realisere, men utgjør samlet kun 18% av porteføljen.

Renterisiko

Renterisiko er risiko for verditap på rentebærende instrumenter, som obligasjoner og pengemarkedsplasseringer, på grunn av endringer i det generelle rentenivået. Rentedurasjon er definert som endring i renteporteføljens markedsverdi dersom renten endrer seg med ett prosentpoeng. Den samlede porteføljen hadde pr.31.12.2021 en rentedurasjon på 2,13%, noe som betyr at en økning i renten på 1% poeng vil gi et tilsvarende kurstap i porteføljen av obligasjons- og pengemarkedsfond med 99,7 mill.

Valutarisiko

Investeringer i globale aksjer er samlet sett valutasikret med en dekningsgrad på ca. 50%, Dette er gjort ved at plasseringene i h.h.v. KLP Aksjeglobal Indeks II, KLP AksjeGlobal Mer Samfunnsansvar og Baillie Gifford har en løpende valutasikring i fondet, mens plasseringene i hhv. Storebrand Global Indeks I, Delphi Europa, KLP AksjeNorden og KLP AksjeFremvoksende Markeder Indeks 1 ikke er valutasikret.

Investeringene i de globale rentefondene som forvaltes av h.h.v. Pimco, Robeco, Payden og Alfred Berg er sikret med en dekningsgrad på 100% (+/- 5%).

NOTE 15

INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL

Obligasjoner som måles til amortisert kost

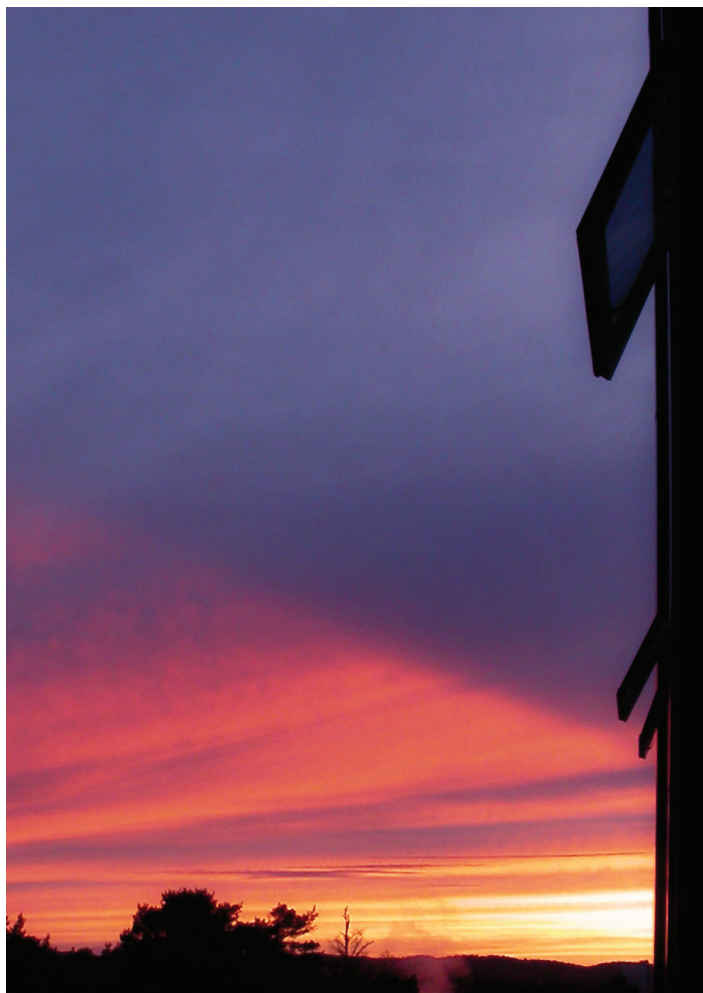
(Opptjente, ikke forfalte renter inngår i balanse- og markedsverdi)

	Pålydende verdi	Anskaff. kost	Balanseført verdi	Durasj./ Yield	Virkelig verdi
Stat- og statsgaranterte obl.	72,0	72,4	72,3		71,8
Selskapsobligasjoner	110	119,5	110,9		199,8
Verdipapiriserte obligasjoner	18,0	18,5	18,7		19,1
Sum	200,0	210,4	201,9		210,7

Urealisert gevinst bokføres ikke for denne aktivaklassen.

Beholdningsendring	2021	2020
Inngående balanse	330 484	454 501
Tilgang		
Avgang/innløst	-119 150	-120 428
Reklassifiseringer (brutto)		
Påløpte renter	5 221	8 650
Amortisert over-/underkurs	-1 494	-1 527
Realisert rente fra IB	-8 650	-10 712
Utgående balanse	206 411	330 484

Andel som føres til selskapsportefølje	14 676	23 564
Andel som føres til kollektivportefølje	191 735	306 921

NOTE 16

UTLÅN OG FORDRINGER - MÅLT TIL AMORTISERT KOST

	Anskaff. kost./pål.	Balanseverd inkl.rte.	Durasj./ Yield	Markedsv. Inkl.rte.
Pantesikrede eiendomsobligasjoner;				
Karvesvingen 5 Eiendomsinvest AS	40,0	40,2	2,7	40,0
Helsfyr Kontorholding III AS	40,0	40,1	2,0	39,3
Telegraf Holding AS	40,0	39,7	2,0	39,0
Svanholmen Bond AS	35,8	35,7	2,0	35,4
Njord Prosjekt 60 AS	8,3	8,3	4,1	8,2
Vestby Logistikk Holding AS	35,1	35,2	2,7	35,3
Triangelgården Off.eiendom AS	50,0	50,0	3,8	48,6
Brattvåg Off.eiendom AS	25,0	25,0	3,7	24,3
Parkkvartalet Holding AS	50,0	50,1	2,6	49,2
Inceptum 1364 AS	50,0	50,1	4,5	49,7
Investorprosjekt 367 AS	10,0	10,1	4,2	9,9
Investorprosjekt 376 AS	50,0	50,2	2,8	49,7
Njord Prosjekt 67 AS 21/26 4,16%	10,0	10,0	4,5	9,9
Platou Eiendomsinvest 162 AS	15,0	15,0	4,4	15,0
Platou Eiendomsinvest AS	15,0	15,0	2,2	14,9
Øst Bygg & Handel AS	50,0	50,1	3,9	49,4
Pantesikrede boliglån;				
Lån til medlemmer	6,5	6,4		6,4
Sum	530,7	531,2		524,2

Sannsynligheten for tap i utlånsporteføljen ansees å være svært liten. Det er dog ført uspesifisertetapsavsetninger på 0,1 mill.

	2021	2020
Andel som føres til selskapsportefølje	37 764	20 564
Andel som føres til kollektivportefølje	493 381	267 855

NOTE 17

FINANSIELLE EIENDELER TIL

VIRKELIG VERDI - BEREGNINGSNIVÅER

	Balanseført verdi pr.31.12.2021	Nivå 1 Børsnoterte priser	Nivå 2 Observerbar input	Nivå 3 Ikke- observerbar input
Finansielle eiendeler til virkelig verdi				
<u>Aksjer og andeler</u>				
Aksjer	505 556	499 034	6 522	
Fondsandeler	2 438 659		2 438 659	
Eiendomsfond	1 085 146			1 085 146
<u>Obligasjoner og andre verdipapirer</u>				
Fondsandeler	4 681 159		4 681 159	
<u>Utlån og fordringer/andre finans. eiendeler</u>				
Bankinnskudd	362 188		362 188	
Totalt	9 072 708	499 034	7 488 528	1 085 146

NOTE 18

AKSJER OG ANDELER

Selskapets navn	Antall	Kostpris	Markedsverdi	Urealisert gevinst/tap
Aker BP	43 462	9 288	11 804	2 516
Equinor	188 108	33 141	44 375	11 234
Aker	17 716	12 717	14 616	1 899
Yara International	34 717	12 274	15 449	3 175
Salmar	19 600	11 121	11 917	796
Norsk Hydro	355 400	13 602	24 707	11 105
Kongsberg gruppen	88 547	8 904	25 324	16 420
Orkla	232 400	19 281	20 535	1 254
Tomra Systems	34 900	4 824	22 022	17 198
Walls Wilh.	104 468	3 440	5 286	1 846
Scatec Solar	35 800	5 416	5 468	52
Crayon Group	30 300	3 671	5 545	1 874
Schibsted	5 200	1 790	1 769	-21
Mowi	132 090	23 510	27 567	4 057
Austevoll Seafood	55 700	4 372	5 926	1 554
Veidekke	88 002	9 037	11 651	2 614
Lerøy Seafood Group	180 900	8 983	12 475	3 492
Bakkafrost	5 200	2 802	3 035	233
DNB	224 416	33 661	45 332	11 671
Storebrand	264 400	18 762	23 405	4 643
Gjensidige Forsikring	78 900	13 600	16 885	3 285
Sparebank 1 SMN	120 651	7 419	17 977	10 558
Sparebank 1 SR	127 782	7 554	17 021	9 467
Sparebank 1 Østl.	69 494	5 665	10 118	4 453
Entra	100 988	9 500	20 026	10 526
Atea ASA	67 100	4 893	11 004	6 111
Nordic Semicond.	109 400	5 947	32 557	26 610
Link Mobility	66 100	3 107	1 274	-1 833
Telenor	245 048	38 729	33 964	-4 765
Sum enkeltaksjer		337 010	499 034	162 024

Aksjefond	Andeler	Kostpris	Markedsverdi	Urealisert gevinst/tap
Storebrand Global Indeks I	109297	173 202	501 894	328 692
KLP AksjeGlobal Indeks II	127470	177 939	479 603	301 664
KLP AksjeEuropa Indeks II	111422	190 071	250 183	60 112
KLP AksjeFremvoksende Markeder Indeks 1	125127	192 104	315 278	123 174
KLP AksjeNorden	18138	60 472	139 619	79 147
KLP AksjeGlobal Mer Samfunnsansvar II	83617	90 212	126 751	36 539
Delphi Europa	45872	119 616	193 597	73 981
Baillie Gifford Worlwide Glob.	1623,5	269 936	431 734	161 798
Sum aksjefond		1 273 552	2 438 659	1 165 107

Eiendomsfond	Andeler	Kostpris	Markedsverdi	Urealisert gevinst/tap
Storebrand Eiendomsfond Norge KS	219177752	249 251	305 380	56 129
DNB Scandinavian Prop.fund 4 KS	1052673	120 000	141 716	21 716
DNB Scandinavian Prop.fund HM IS	759932	79 192	90 149	10 957
DNB Scandinavian Prop.fund HM AS	7602	800	1 002	202
UNION Core Real Estate Fund AS	1439418	1 500	1 704	204
UNION Core Real Estate Fund IS	142424720	152 395	170 113	17 718
DEAS Eiendomsfond Norge 1 AS	5071587	3 075	3 816	741
DEAS Eiendomsfond Norge 1 IS	520,09	320 731	377 788	57 057
Sum eiendomsfond		926 944	1 091 668	164 724

Aksjer og andeler	Kostpris	Markedsverdi	Urealisert gevinst/tap
Sum aksjer og andeler	2 537 506	4 029 362	1 491 855

	2021	2020
Andel som føres til selskapsportefølje	286 488	252 617
Andel som føres til kollektivportefølje	3 742 874	3 290 396

Alle enkeltaksjer er børsnotert og i norsk valuta. Plasseringen i Storebrand Global Indeks 1 var inntil mai -21 valutasikret utenfor fondet med 50% målt mot gjeldende markedsverdi. Valutasikringen gav i 2021 en realisert gevinst på netto 13,6 mill. (mot tap på 14,0 mill. i 2020)

NOTE 19

RENTEBÆRENDE PAPIRER

Obligasjoner/ sertifikater	Kostpris	Markeds- verdi	Inkl. opptj. renter	Mer/-mindre- verdi
Obligasjonsfond norske	2 807 721	2 761 254	2 761 254	-46 467
Obligasjonsfond globale	1 021 931	1 055 234	1 055 234	33 303
Høyrentefond	633 133	691 024	691 024	57 891
Pengemarkedsfond norske	174 966	173 646	173 646	-1 320
Sum obligasjoner/ sertifikater	4 637 751	4 681 158	4 681 158	43 407

	2021	2020
Andel som føres til selskapsportefølje	332 830	314 006
Andel som føres til kollektivportefølje	4 348 328	4 090 009

Plasseringen i pengemarkedsfond er i h.h.v. Alfred Berg Nordisk Likviditet Pluss 1 og Storebrand Likviditet. Plasseringene i norske obligasjons- og høyrentefond skjer gjennom Storebrand Kreditt/Norsk Kreditt IG/IG20, DNB Obligasjon E og DNB High Yield D, samt Alfred Berg Nordic High Yield 1, mens plassering i globale obligasjonsfond skjer gjennom Alfred Berg Nordic Inv Grade, og fond forvaltet av Pimco, Robeco, Payden og BlueBay. Rentedurasjonen på pensjonskassens samlede portefølje av obligasjons-/ pengemarkedsfond er pr.31.12.21 på 2,13 år.

NOTE 20

UTLÅN OG FORDRINGER - BANKINNSKUDD

Alternativt til pengemarkedsplasseringer har pensjonskassen i perioder utnyttet konkurransedyktige rentebetingelser på innskudd i bank. Midler på slike plasseringskonti er ført på utlån og fordringer under finansielle eiendeler målt til virkelig verdi, med følgende fordeling;

	2021	2020
Andel som føres til selskapsportefølje	14 150	14 878
Andel som føres til kollektivportefølje	184 862	193 795

For øvrig henføres midler på skattetrekkskonto og selskapsporteføljens andel av en driftsrelatert konto til Kasse, bank, mens kollektivporteføljens andel av sistnevnte henføres til Andre finansielle eiendeler som flg.;

	2021	2020
Andel som føres til selskapsportefølje	25 646	9 924
Andel som føres til kollektivportefølje	162 843	59 870

NOTE 21

EGENKAPITAL

	2021	2020
Innskutt egenkapital 1.1.	411 073	359 066
Årets egenkapitalinnskudd:		
Innbetalt gjennom året	25 600	52 007
Overført i forbindelse med flytting	64	
Innskutt egenkapital 31.12.	436 737	411 073
Opptjent egenkapital 1.1	203 148	197 676
Herav;		
- fond for urealiserte gevinster	76 521	53 929
- risikoutjevsningsfond		24 133
Årets overføring til(fra) opptjent egenkapital		
Kursreserve selskapsportefølje	26 847	22 592
Risikoutjevsningsfond		-24 133
Annen opptjent egenkapital	31 191	7 013
Lengre levetidsforutsetninger (gjenstående fra 2020)	-6 967	
Sum årets overføring til(fra) opptjent egenkapital	51 071	5 472
Opptjent egenkapital 31.12	254 219	203 148
Sum egenkapital 31.12.	690 956	614 221

Pr.31.12.2021 gjelder følgende fordeling av den innskutte egenkapital;

	2021	Tilb/Neds	Tilført	2020
Kristiansand kommune	417 335		24 363	392 972
Kino Sør A/S	1 463		64	1 399
Kristiansand Havn KF	4 293		202	4 091
Kirkelig Fellesråd	4 886		258	4 628
Agder Kommunerevisjon IKS	1 657		101	1 556
Franzefoss Gjenvinning A/S	23			23
Avfall Sør A/S	3 557		279	3 278
Cultiva	357		20	337
Region Kristiansand	114		13	101
Kr.sandsregionen Brann og Redning IKS	3 047		360	2 687
Barnfilmfestivalen AS	5		5	
	436 738	-	25 665	411 073

NOTE 22

ANSVARLIG LÅN

	2021	2020
Ansvarlig lån pr.1.1.	10 703	10 703
Nytt ansvarlig lån		
Ansvarlig lån 31.12.	10 703	10 703

Pensjonskassens ansvarlige lånekapital er i sin helhet fra Kristiansand kommune. Det ansvarlige lånet er evigvarende, og rentebetjenes tilsvarende den rente som pensjonskassen mottar på sine medlemslån.

NOTE 23

ANDRE FORPLIKTELSER

Annen kortsiktig gjeld består pr.31.12.2021 i det vesentligste av skyldig skattetrekk med kr.7,2 mill., skyldig arbeidsgiveravgift/feriepenger med kr.3,4 mill., samt påløpt forvalterhonorar med 0,8 mill.

NOTE 24

SOLVENSMARGIN

	2021	2020
Solvensmarginkrav	299 266	276 287
Solvensmarginkapital	852 831	763 604
Samlet solvensmarginkapital i % av solvensmarginkrav	285,0 %	276,4 %

NOTE 25

RESULTATANALYSE

	2021	2020
Avkastningsresultat	480 000	347 085
Risikoresultat	-5 179	-26 635
Administrasjonsresultat	2 477	219
Sum resultatelementer	477 298	320 669
Til/fra kursreguleringsfond	-347 591	-355 206
Resultat til fordeling	129 707	-34 537

Ufordelt avkastningsresultat	132 409	-8 121
Risikoresultat	-5 179	-26 635
Administrasjonsresultat	2 477	219
Resultat til fordeling	129 707	-34 537

Det ufordelte og positive avkastningsresultatet er fordelt med kr. 80,0 mill. til pensjonskassens tilleggsavsetninger, mens resterende kr.52,4 mill. tildeles medlemsforetakenes premiefond. Det negative risikoresultatet belastes mot opptjent egenkapital, mens positivt administrasjonsresultatet tilføres samme opptjente egenkapital.

Risikoresultatet for 2021 er fordelt på underelementene Død, Opplevelse og Uførhet med hhv. - 5,1 mill., + 1,3 mill. og - 1,2 mill. I tillegg inngår reassuranseresultatet med - 0,1 mill. Rentegarantipremien (vederlag for rentegaranti) utgjør kr.11,7 mill. Beløpet er inntektsført i teknisk regnskap som premie og tilført Annen opptjent egenkapital gjennom resultat av teknisk regnskap.

NOTE 26

FORSIKRINGSTEKNISK FØLSOMHETSBEREGNING

Målt i pensjonskassens forsikringsforpliktelser ville effekten av følgende umiddelbare endringer bli som flg.:

Beregningsforutsetning	Endring	Effekt på brutto premiereserve i kr. avrundet	i prosent
Dødelighet	- 10%	147 000	2,3 %
Uførhet	+ 20%	27 300	0,4 %

NOTE 27

STRESSTEST / RISIKOMÅLING

Pensjonskassen måler risiko og risikoutnyttelse basert på egen forskrift om utregning av det forenklede solvenskapitalkravet. Forskriften kom i 2018 og ble gjort gjeldende fra 01.01.2019. Det forenklede solvenskapitalkravet består av separate kapitalkrav for livsforsikring, markedsrisiko og motpartsrisiko summert ved anvendelse av en korrelasjonsmatrise. Deretter tillegges kapitalkrav for operasjonell risiko, før kravet blir redusert med tapsabsorberende evne til utsatt skatt. Ansvarlig kapital utgjør i hovedsak summen av egenkapital, risikoutjevningfond, tilleggsavsetning og kursreguleringsfond, tillagt en markedsverdijustering. Markedsverdijusteringen består hovedsakelig av summen av nåverdien av fremtidig rentegarantipremie og fortjenesteelement og differansen mellom premiereserven og et beste estimat med en fremtidig, fastsatt rentekurve. Dersom denne markedsverdijusteringen er negativ vil man kunne anvende egen overgangsregel (frem til 2032) for å dempe effekten mot det pålagte kravet.

Pensjonskassens ansvarlige kapital skal til en hver tid overstige solvenskapitalkravet. Dette uttrykkes ved at solvenskapitaldekningen skal ligge over 100%.

Solvenskapitaldekningen ser ut som flg. pr.31.12.2021 (sammenliknbare tall er benyttet for 2020);

Samlet risiko;	2021	2020
Renterisiko	170	41
Aksjerisiko	1340	1000
Eiendomsrisiko	273	236
Valutarisiko	288	152
Kredittrisiko	410	369
Konsentrasjonsrisiko	12	0
Forsikringsrisiko inkl. avgangsrisiko	387	361
Motpartsrisiko	26	19
Operasjonell risiko	39	35
Diversifisering	-780	-516
Justering for den tapsabsorberende evnen til utsatt skatt	-325	-255
Samlet solvenskapitalkrav	1840	1442

Samlet ansvarlig kapital;		
Innskutt egenkapital	437	411
Opptjent egenkapital	254	203
Ansvarlig lån	11	11
Tilleggsavsetninger	509	429
Kursreguleringsfond	1 432	1 084
Merverdier hold til forfall porteføljen	3	13
Justering til beste estimat	197	134
Margin i forsikringstariffen	44	61
Samlet ansvarlig kapital uten bruk av overgangsbestemmelse	2 887	2 346

Solvenskapitaldekning (uten bruk/effekt av overgangsbestemmelse)	157 %	163 %
--	-------	-------

Den ansvarlige kapital tjener pr. 31.12.2021 som sikring for negative endringer i følgende viktigste parametre;

- Rente;** Differensiert stress opp/ned for ulike deler av rentekurven, passivasiden omfattes også.
- Aksjer;** 39%/49% verdifall på norske og globale/andre aksjer. Satsene kan variere med +/- 10%.
- Eiendom;** 25% verdifall.
- Valuta;** 25% endring.
- Kreditt;** Avhenger av rente, durasjon og rating på aktuelle investeringer
- Forsikring;** Økt reservekrav ved 15% redusert dødelighet og 10% økt uførhet

Fra disse utfallene trekkes det fra en korrelasjons-/diversifiseringseffekt for å markere at det ikke forventes samtidighet i svingningen mellom utfallene.

Styret i pensjonskassen har vedtatt såkalte normalnivåer som solvenskapitaldekningen bør ligge innenfor. Utnyttelsen på 157% ligger med gode marginer innenfor slikt vedtatt normalnivå.

Kristiansand kommunale pensjonskasse
Forsikringsteknisk oppgjør 31.12.2021

Beskrivelse	Antall 31.12.2021	Antall 31.12.2020	Reserve 31.12.2021	Reserve 31.12.2020
Aktive	8 553	8 390	2 090 948	1 924 980
Fratrådte med rettighet	4 636	3 189	532 093	465 389
Fratrådte uten rettighet*	13 357	13 619	70 319	72 232
Sum aktive og fratrådte	26 546	25 198	2 693 360	2 462 602
Alderspensjonister	3 061	2 866	2 049 121	1 811 307
AFP og tidligpensjonister	375	369	232 456	235 516
Ektefellepensjonister	402	387	225 672	205 770
Barnepensjonister	29	29	5 350	5 631
Uførepensjonister	1 486	1 418	1 077 494	995 655
Sum pensjonister	5 353	5 069	3 590 084	3 253 879
Totalt	31 899	30 267	6 283 454	5 716 481
Administrasjonsreserve			135 300	123 091
IBNR-avsetning			55 729	57 185
Sum premiereserve			6 474 483	5 896 758

Samlet pensjonsgrunnlag for aktive medlemmer	2 968 180	2 797 127
Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag for aktive medlemmer	347	333
Medianlønn blant aktive medlemmer	356	342
Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag for 100% aktive medl.	500	484
Medianlønn blant 100% aktive medlemmer	478	461

* Fratrådte uten rettighet inneholder personer med tjenestetid mindre enn 3 år i bruttoordningen og tjenestetid mindre enn 1 år i påslagsordningen. Det er kun avsatt reserve for disse dersom de har fratrådt etter 31.12.2005.

Kristiansand kommunale pensjonskasse
Att: Frode Thorkildsen
Frode.Thorkildsen@kristiansand.kommune.no

Oslo 24. mars 2022

Aktuarerklæring

Kristiansand kommunale pensjonskasse - 2021

Under henvisning til det fremlagte regnskapet for 2021 bekreftes det at de forsikringstekniske avsetninger er foretatt i samsvar med gjeldende beregningsgrunnlag som spesifisert i forsikringsvirksomhetsloven § 3-9 Premiereserve knyttet til kontraktfastsatte forpliktelser.

For dødelighet og sivilstandselementer er benyttet det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget K2021_KLP. Denne tariffen tar utgangspunkt i K2013 fastsatt av Finanstilsynet, men med en sterkere levealdersforbedring for menn.

For uførhet er det benyttet et eget grunnlag, KFSU2015, basert på uføreerfaringene i årene 2011-2013 i pensjonskasser med KLP Forsikringsservice som aktuar.

Pristariffene er meldt Finanstilsynet som angitt i forsikringsvirksomhetsloven § 3-7 Meldeplikt og tilsyn med pristariffer.

Med vennlig hilsen
For KLP Forsikringsservice AS

Linda E. Johansen
Ansvarshavende aktuar KLP FS

Til styret i Kristiansand kommunale pensjonskasse

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Konklusjon

Vi har revidert Kristiansand kommunale pensjonskasses årsregnskap som består av balanse per 31. desember 2021, resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening

- oppfyller årsregnskapet gjeldende lovkrav, og
- gir årsregnskapet et rettviseende bilde av pensjonskassens finansielle stilling per 31. desember 2021, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av pensjonskassen slik det kreves i lov, forskrift og International Code of Ethics for Professional Accountants utstedt av the International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlige for informasjonen i årsberetningen. Øvrig informasjon omfatter informasjon i årsrapporten bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Vår konklusjon om årsregnskapet ovenfor dekker ikke informasjonen i årsberetningen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese årsberetningen. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom årsberetningen og årsregnskapet og den kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapet, eller hvorvidt informasjon i årsberetningen ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom årsberetningen fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Basert på kunnskapen vi har opparbeidet oss i revisjonen, mener vi at årsberetningen

- er konsistent med årsregnskapet og
- inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende lovkrav.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik internkontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til pensjonskassens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og vurderer vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av internkontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av pensjonskassens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av årsregnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om pensjonskassens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at pensjonskassen ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Kristiansand, 24. mars 2022
DELOITTE AS

Olav Kr. Stokkenes
statsautorisert revisor

